

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

MEGEP

(MESLEKİ EĞİTİM VE ÖĞRETİM SİSTEMİNİN
GÜÇLENDİRİLMESİ PROJESİ)

ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ

UYUM GÜÇLÜĞÜ GÖSTEREN ÇOCUKLAR

ANKARA, 2009

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından geliştirilen modüller;

- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 02.06.2006 tarih ve 269 sayılı Kararı ile onaylanan, Mesleki ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumlarında kademeli olarak yaygınlaştırılan 42 alan ve 192 dala ait çerçeve öğretim programlarında amaçlanan mesleki yeterlikleri kazandırmaya yönelik geliştirilmiş öğretim materyalleridir (Ders Notlarıdır).
- Modüller, bireylere mesleki yeterlik kazandırmak ve bireysel öğrenmeye rehberlik etmek amacıyla öğrenme materyali olarak hazırlanmış, denenmek ve geliştirilmek üzere Mesleki ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumlarında uygulanmaya başlanmıştır.
- Modüller teknolojik gelişmelere paralel olarak, amaçlanan yeterliği kazandırmak koşulu ile eğitim öğretim sırasında geliştirilebilir ve yapılması önerilen değişiklikler Bakanlıkta ilgili birime bildirilir.
- Örgün ve yaygın eğitim kurumları, işletmeler ve kendi kendine mesleki yeterlik kazanmak isteyen bireyler modüllere internet üzerinden ulaşılabilirler.
- Basılmış modüller, eğitim kurumlarında öğrencilere ücretsiz olarak dağıtılır.
- Modüller hiçbir şekilde ticari amaçla kullanılamaz ve ücret karşılığında satılamaz.

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR	ii
GİRİŞ	1
ÖĞRENME FAALİYETİ-1	3
1. UYUMSUZ ÇOCUKLAR	3
1.1. Uyum.....	3
1.1.1. Temel Kavramlar	4
1.1.2. Tanım ve Sınıflandırma	4
1.1.3. Uyumlu Kişinin Özellikleri	5
1.2. Uyumsuz Çocuklar.....	5
1.2.1. Tanım ve Sınıflandırma	5
1.2.2. Temel Kavramlar	6
1.2.3. Tanılama	7
1.2.4. Yaygınlık	10
1.2.5. Nedenleri	11
1.2.6. Özellikleri	12
1.2.7. Eğitimleri.....	22
UYGULAMA FAALİYETİ	27
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	29
ÖĞRENME FAALİYETİ-2	31
2. UYUMSUZ ÇOCUKLARA UYGUN ETKİNLİKLER.....	31
2.1. Etkinlikler	31
2.2. Uyumsuz Çocuklara Uygun Araç-Gereçler	42
2.3. Uyumsuz Çocuklara Uygun Eğitim Programları	43
2.4. Etkinlik Planlama.....	47
UYGULAMA FAALİYETİ	60
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	62
MODÜL DEĞERLENDİRME	63
CEVAP ANAHTARLARI.....	64
KAYNAKÇA	66

AÇIKLAMALAR

KOD	141EO0018
ALAN	Çocuk Gelişimi ve Eğitimi
DAL/MESLEK	Erken Çocuklukta Öğretmen Yardımcılığı -Özel Eğitimde Öğretmen Yardımcılığı
MODÜLÜN ADI	Uyum Güçlüğü Gösteren Çocuklar
MODÜLÜN TANIMI	Uyumsuz çocuklar, özellikleri ve eğitimlerini içeren, çocuklara yönelik etkinlik hazırlama, araç-gereçleri tespit etme ve planlama yapabilme konularını içeren öğrenme materyalidir.
SÜRE	40/24
ÖN KOŞUL	Bu modülün ön koşulu yoktur.
YETERLİK	Uyum güçlüğü gösteren çocuklara yardımcı olmak.
MODÜLÜN AMACI	Genel Amaç Bu modül ile uygun ortam sağlandığında uyum güçlüğü gösteren çocuklara yardımcı olabileceksiniz. Amaçlar <ol style="list-style-type: none">1. Uygun ortam sağlandığında uyum güçlüğünü tanıyabileceksiniz.2. Uygun ortam sağlandığında uyum güçlüğü gösterenlerin özelliklerine uygun etkinlik hazırlayabileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	Ortam: Sınıf, erken çocukluk eğitim kurumları, özel eğitim kurumları, rehberlik araştırma merkezleri, özel ve kamu kurum ve kuruluşları. Donanım: Kaynak kitaplar, bilgisayar, projeksiyon, fotoğraflar, afiş broşür, dergiler, uyarıcı pano, duyuru panosu, uyarıcı resimler, teyp konuya yönelik bilgi CD, VCD.
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Modülde yer alan her öğrenme faaliyetinden sonra verilen ölçme araçları ile kazandığımız bilgileri ölçerek kendinizi değerlendirebileceksiniz. Öğretmen tarafından modül sonunda kazandığınız bilgi ve becerileri değerlendirmek amacıyla çeşitli ölçme araçları uygulanacaktır.

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci,

Çocuk gelişimi ve eğitiminde, erken çocukluk eğitimi ve özel eğitim önemli bir yer tutar. Özürlülerin varlığı, insanlık tarihi kadar eski olmakla beraber çağdaş anlamda eğitimleri yenidir. Anlayış ve uygulama olarak değişik aşamalardan geçmiş olan özel eğitim son yıllarda genel eğitimin ayrılmaz bir parçası olarak kabul görmektedir.

Çocuğun benliği ile çevresi arasındaki ilişkinin uyumlu olması gerekir. Eğer uyum sağlanmazsa çocuğun gelişimi aksayacak, çevresiyle olan ilişkileri de bozulacaktır. İnsan sosyal bir varlıktır. Tek başına yaşayamaz, yalnız kaldığında kendini mutsuz ve umutsuz hisseder. Uyumsuz çocukların yaşları ilerlemeden erken tanılanmaları önemlidir. Çocuktaki uyumsuzluk; fark edilmez, görmezlikten gelinirse, bu davranışlar zamanla yerleşecek, çocuğun uyumsuzluktan kurtulması daha da zorlaşacaktır. Kalıplaşmış davranışı yıkmak çok zordur; oysa yeni davranışlar kazandırmak çok daha kolaydır.

Özel eğitim çalışmaları yoğun çalışma ve sabır isteyen uğraşlardır. Uyumsuz çocuklara verilen eğitimle onların topluma uyum sağlayabilmeleri, kendilerine yetebilmeleri ve mutlu bireyler olmaları amaçlanmaktadır.

Bu modülde; uyum güçlüğünü ve uyum güçlüğü gösteren çocukları öğrenerek, bu çocuklara etkili olarak yardım edebileceksiniz. Uyum güçlüğünü ve uyum güçlüğü gösteren çocukları tanıyabilecek, uyum güçlüğü gösterenlerin özelliklerine uygun etkinlik hazırlayabilmek için yeni bilgi ve beceriler kazanacaksınız.

ÖĞRENME FAALİYET-1

AMAÇ

Öğrenme faaliyetinde kazanacağınız bilgi ve beceriler doğrultusunda uygun ortam sağlandığında uyum güçlüğünü tanıyabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Uyum ve uyumsuz çocuklar konusuna yönelik bilgileri kaynak kitaplardan, dergilerden ve internetten araştırınız.
- Topladığınız bu bilgileri raporlaştırınız.
- Hazırladığınız raporu sınıfta sununuz.

1. UYUMSUZ ÇOCUKLAR

1.1. Uyum

Çocuk, doğduğu andan itibaren yaşama uyum gösterme çabası içindedir. Büyümeye başladıktan sonra, içinde bulunduğu çevrenin ve toplumun kurallarına uyum göstermeye başlar. Burada aileye büyük görevler düşer. Çünkü aile, çocuğun ilk sosyal deneyimlerini edindiği yerdir. Çocuğa yöneltilen davranış ve ona karşı takınılan tavır, ilk yaşantıların örülmesinde büyük önem taşır.

Resim 1.1: Uyumlu çocuklar

1.1.1. Temel Kavramlar

Uyumlu davranışlar sadece çevrenin isteklerini yerine getirmek değildir. Yaşam yolculuğumuzda sürekli olarak gelişir ve değişiriz. Birey uyumlu olmak için öncelikli olarak şuna dikkat etmelidir.

Kendi benliği ve çevresiyle etkili bir ilişki kurmalı, geliştirmeli ve sürdürmelidir. Bunun için de bireyin önce kendi bünyesinde görülen zihinsel, psikolojik, sosyal ve duygusal değişiklikleri anlaması, bilmesi, kabul etmesi gerekir. Daha sonra da değişmelere uygun tutum ve davranışlar geliştirmesi gerekir. Bunların ahenkli şekilde birleşmesi bireyin tüm yaşamını etkiler.

Kişinin kendisiyle ve çevresiyle uyumunu bozan etmenler:

- Aile içinde yaşanan ölümler
- Boşanma
- Ağır hastalıklar ve kazalar
- İşsizlik
- Can güvenliğinin olmayışı

Bu etkenler herkesin ruhsal dengesini geçici ya da sürekli olarak sarsan etmenlerdir.

Birey kendini çevreden soyutlayamaz, tek başına yaşayamaz. Kendi sosyal çevremizde büyümek ve gelişmek, sevmek ve sevilmek için uyumlu davranışları seçeriz. Örneğin, sevdiğimiz birinden ayrıldığımızda, kendimizi sürekli toplumdan soyutlayamayız. Sevgimizi, hüznümüzü, neşemizi, acılarımızı, hayal kırıklıklarımızı ve başarılarımızı çevremizde kendimize yakın hissettiğimiz insanlarla paylaşıyoruz.

Sonuçta hepimiz sosyal birer varlığız ve çevremizle sürekli iletişim halindeyiz. Kendi iç saatimizi, kendimize göre kurar ve başkalarının saatlerine uygun hale getiririz.

1.1.2. Tanım ve Sınıflandırma

Sosyal Uyum: Bireyin aynı anda çevresindeki değişiklikleri algılaması, yeniliklere uyum sağlaması, çevresindeki insanların görüş ve beklentilerine ters düşmeyecek davranışları sergilemesidir.

Biyolojik Uyum: Bireyin kendi bünyesindeki değişiklikleri algılayıp buna uygun davranışlar göstermesidir. İnsanın biyolojik uyumuna örnek olarak; kendi cinsiyeti ile davranışları arasındaki tutarlılığı gösterebiliriz. Biyolojik olarak kadın olan bir kişinin, kendi cinsel kimliğine uygun davranışlar göstermesi gibi...

Genel Olarak Uyum: Bireyin sahip olduğu özellikler ile çevresinden gelen uyaranlara karşı istenen davranışları gösterebilmesidir. Birey hem kendisiyle hem de çevresiyle uyumlu ilişkiler içinde olmalıdır.

1.1.3. Uyumlu Kişinin Özellikleri

- Gerçeklik algısıyla davranır.
- Stresle, etkili olarak başa çıkabilir.
- Geçmişini yok saymaz, geleceği önemser; ama bugünü yaşar.
- Anlamlı uğraşları vardır.
- Sosyal ilişkileri doyurucudur, bazen yalnızlığı ister.
- Olumlu benlik yapısına sahiptir.

Etkinlik 1: Yakın çevrenizde sağlıklı bireylerin uyum özelliklerini gözlemleyiniz. Arkadaşlarıyla olan ilişkilerini ve olaylar karşısında takındığı tutumları not ediniz. Gözlemlerinizi sınıfta sunarak arkadaşlarınızla paylaşınız.

1.2. Uyumsuz Çocuklar

1.2.1. Tanım ve Sınıflandırma

Uyumsuz Çocuklar: Kendi benliği ve çevresi ile dengeli ilişki kuramayan, bu ilişkiyi sürdürmeyen, bu yüzden gelişimleri engellenen, çevredeki uyarıcılara gerekli davranışları gösteremeyen çocuklardır.

Uyumsuz çocukların sınıflandırılması birçok şekilde yapılır.

➤ **Yönetim Bozukluğu**

Bu gruba giren çocuklar söz dinlemez, yıkıcı, kıskanç, yaygaracı, öfkeli, saygısız, davranışlar gösterirler. İnsanlara güvenmezler, kendilerini güçlü bir kişi olarak göstermekten hoşlanırlar.

➤ **Kişilik Problemi**

Korkular, kuruntular, uyku bozuklukları, kekemelik ve saplantılı düşünceleri vardır. Bu belirtileri gösteren çocukların, çevreleriyle olan ilişkileri çok bozuk değildir. Gergin, güvensiz ve çekingen bir yapıya sahiptirler.

➤ **Olgunlaşma**

Bu gruba giren çocuklarda ilgisizlik, dalgınlık ve dikkatsizlik davranışları sıklıkla görülür. Kolayca üzüntüye kapılırlar, çeşitli nesnelere ağızlarında çiğnemekten hoşlanırlar. Evden kaçma davranışları görülür.

Resim 1.2: Olgunlaşmamış çocuk

➤ **Sosyalleşmiş Suçluluk**

Diğer gruptaki çocuklara göre sosyaldirler. Ancak toplumun değer yargılarına ters düşerler. Saldırganlık ve hırsızlık olaylarına karışırlar. Geç saatlere kadar dışarıda dolaşırlar. Sürekli okuldan kaçarlar. Bunu alışkanlık haline getirirler.

Uyumsuz Çocuklar Uyumsuzluğun Ağırlık Derecesine Göre Sınıflandırılır.

- Hafif ya da orta derecede olan çocuklar nevrotik ve psikonevrotiktir.
- Ağır ya da çok ağır derecede olan çocuklar otistiktir.

Hafif ya da orta derecede uyumsuz çocukların davranışı, psikiyatristlerin kısa süreli yardımlarıyla ortaya çıkartılır. Öğretmen ve aile eğitimleri etkili olarak sağlanır. Bu çocukları uzun bir süre ev ya da okul ortamlarından ayırmaya gerek yoktur.

Ağır ya da çok ağır derecede uyumsuz çocuklar ise; yoğun ve uzun süreli eğitimlere ihtiyaç duyarlar. Genellikle bu çocuklar evde, özel sınıfta, özel gündüzlü ve yatılı okullarda eğitilir.

1.2.2. Temel Kavramlar

Uyumsuz çocuklar için dilimizde pek çok terimler kullanılır. Bunların bazıları şöyledir: Huysuz, çetin, geçimsiz, asabi, serseri, sinirli, hırçın, gaddar, deli, saldırgan, uyuşuk, sıkılgan, mahcup çocuklar denmektedir.

Bu çocuklarla ilgilenen, onları anlayan, hizmet veren uzmanlık alanları ise şu terimleri kullanır:

- Davranış bozukluğu olan
- Duygusal bozukluğu olan
- Uyum bozukluğu olan
- Eğitimi güç
- Suça yönelmiş vb.

Aşağıda belirtilen uzman personel; uyumsuz çocukların eğitimi ve tedavisinde görevlidirler:

- Psikiyatrist
- Psikolog
- Terapistler (Uğraşı, oyun, sanat, iş, resim, boş zamanı değerlendirme)
- Sosyal hizmet uzmanı
- Danışman
- Öğretmen
- Yönetici
- Sosyal hemşirelerdir.

Bu personel kendi branşı ile ilgili işleri yaparken daima birbirleri ile işbirliği halinde çalışır. Personelin devamlı irtibat halinde olması ve grup çalışması yapması gerekir. Böyle çalışılırsa, çocuğun bir bütün olarak ele alınması ve geliştirilmesi mümkün olur.

1.2.3. Tanılama

Uyumsuz çocukların olabildiğince erken tanınması uyumsuzluğun önlenmesi açısından önemli bir gelişmedir. Çünkü gecikme olumsuz davranışı pekiştirerek kronikleştirir. Uyumsuz davranışları dikkate almak ve düzeltmek gerekir.

Çocuk özellikle ilk yaşlarda evde uyumsuz davranışlar sergilerse çocuk psikiyatristine götürülmelidir. Erken çocukluk döneminde öğretmen ve uzmanlar bu konuda yeterli bilgi ve beceriye sahip olmalıdır. Gerekirse aile ile iş birliği içinde sorunun saptanmasına ve çözümlenmesine çalışılmalıdır. Okullarda uyumsuz çocukları tanılamak amacıyla çeşitli yöntemler kullanılır. Bu yöntemlerin kendine göre kuvvetli ve zayıf yanları vardır. Bu nedenle; psikolojik hizmetlerin sağlandığı okullarda birden fazla değerlendirme aracı kullanılır.

Çocuğun özelliklerini belirleyebilmek için bireysel incelemeler yapılmalıdır. Bu incelemelerde bir davranış sorunu, tek başına bir uyumsuzluk belirtisi olarak değerlendirilmemelidir. Çocuğun içinde bulunduğu gelişim dönemi, belirtinin sıklık ve şiddeti, belirtilerin çeşitliliği, belirtinin sürekliliği noktaları dikkate alınmalıdır. Yukarıda belirtilen noktalar dikkate alınarak yapılması gereken bireysel incelemeler üç alanda yapılmaktadır.

Tıbbi Tanılama

Çocukların fiziksel, ruhsal bozukluk ve hastalıklarının tanılanması ile organik tetkiklerin yapılmasını içerir. Bu tetkiklerin tam teşekküllü hastanelerde yapılması gerekir.

Psikiatrik Tanılama

Ruhsal sorunları ve uyum bozuklukları olan çocukların çocuk psikiyatrisi kliniklerinde değerlendirilmesidir. Eğitim ve tedavilerinin yapılmasını içerir. Bu tanılama yapılırken okul, eğitimci, aile ve hekim iş birliği şarttır.

Psiko-Sosyal ve Eğitsel Tanılama

Çocuğun eğitim öğretim etkinliklerinde başarılı ve başarısız olduğu durumları değerlendirmeyi amaçlar. Akademik etkinliklerin planlanmasında ve sosyal yaşantıların düzenlenmesinde bizlere ışık tutacaktır. Bu konuların ayrıntılı olarak araştırılmasında kullanılan yöntem ve teknikler şunlardır:

- Zeka testlerinin uygulanması
- Öğretmenin çocuk hakkındaki raporu
- Öğrencinin kendi hakkındaki düşünceleri
- Anne babaların çocukları hakkındaki düşünceleri
- Gelişim grafiği
- Aileye ilişkin bilgiler
- Kişilik testleri

Okulda Uyumsuz Çocukları Tanılama Yöntemleri

Sosyometri

Örgün eğitimde sınıfın kabul ettiği veya kenara ittiği öğrencileri tespit etmek için sosyometri testi uygulanır. Amaç, sınıfın sevdiği ve sevmediği öğrencileri, sınıfın liderini bulmaya çalışmaktır.

Öğretmen “Çocuklar sınıf oturma düzenini yeniden yapacağım. En çok oturmak istediğiniz arkadaşınızı, o olmazsa ikinci derece oturmak istediğiniz arkadaşlarınızı yazın”.

“Annemiz akşam yemeğine sınıftan birini çağırabilirdin dedi. Kimi çağırırsınız? O arkadaşınızın işi çıkarsa daha sonra kimi çağırırsınız.”

Bu sorulardan biri sınıfa sorulur. Öğrenciler 1, 2, 3 tercihlerini yaparlar.

Değerlendirme: Sınıfın yatay ve dikey olarak listesi yapılır. Tercihler bu kâğıda işlenir.

	1- Ahmet	2- Erol	3- Aynur	4- Erdal	5- Berk	6-	7-	8-	9-	10-	11-	12-	13-
1- Ahmet													
2- Erol													
3- Aynur													
4- Erdal													
5- Berk													

Şekil 1.1:Çizelge örneği

Hiç tercih edilmeyen öğrencilerle görüşme yapılarak tercih edilmeme sebepleri aranmalıdır.

Tarama Testleri

Okula başladıklarında anti sosyal davranışlar gösteren çocukların okul yaşamlarında ve ileriki yaşamlarında davranış problemleri gösterme olasılığı yüksektir. Bu riski kontrol altına alabilmek için bu çocukların sistematik olarak taranmaları ve bir an önce tanılanmaları gerekmektedir.

Tarama çalışmalarında öncelikli olarak çocuğu tanıyan öğretmen ve ailesinin görüşlerine başvurulur. Ya da çocuğun davranışı bir gözlemci tarafından gözlenip değerlendirmeye tabi tutulur. Bu yöntemde kullanılan kontrol listelerinde öğretmenin gözleyeceği davranışlar ya da özellikler gösterilir. Her maddenin yanına işaretlemek için bir boşluk bırakılır.

Örnek:

- Öfke nöbetleri geçirir.
- Kimse sevmez.
- Saldırgandır.
- Parmağını emer.

Projektif Ölçüler

Bu mürekkep lekesi gibi bir şekil ya da tamamlanmamış bir hikâye ya da cümle olabilir. Çocuktan bu şekilleri yorumlaması ya da cümleyi tamamlaması istenir. Çocuğun teste verdiği yanıtın doğru ya da yanlış olması önemli değildir. Önemli olan çocuğun davranışlarına ilişkin gerçek bilgilere ulaşmaktır.

Örnek:

Annem.....
Okuldan.....
Evde olmak.....
Arkadaşlarıyla beraber.....
Babam benim için.....

Şeklinde yarım cümleler hazırlanır. Daha sonra bu testler dikkatle okunur ve çocuklar hakkında önemli bilgilere ulaşılır.

Projektif testler çocuklardaki uyumsuz davranışları tanılamada ve değerlendirmede yeterli sonuçlar vermemektedir. Çocukların testlerin uygulandığı ya da görüşmenin yapıldığı ortamlarda gösterdikleri tepkiler, sınıfta ya da evdeki tepkilerinden farklı olabilir.

Davranışların Doğrudan Gözlemi ve Ölçülmesi

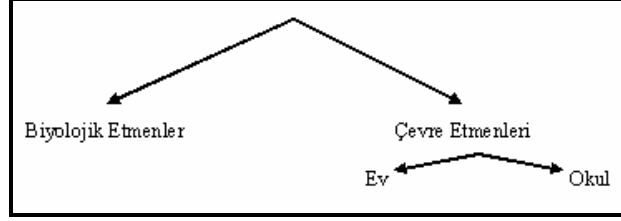
Çocuk gerçek ortamında sistematik olarak gözlenir ve ayrıntılı biçimde kaydedilir. Böylece davranışın hangi sıklıklarda geldiği, süresi ve yoğunluğu ölçülmektedir. Daha sonra edinilen bilgiler doğrultusunda çocuğun durumu değerlendirilmelidir. Bu bilgiler ışığında ne gibi eğitsel önlemlerin alınacağı planlanmalıdır.

1.2.4. Yaygınlık

Uyumsuz çocukların genel nüfus içindeki oranı %2 olarak tahmin edilmektedir. Uyumsuz çocukların büyük bir bölümünü hafif ya da orta derecede uyumsuz çocuklar oluşturmaktadır. Bu çocukların sayıları ve uyumsuz davranışlarının türleri sosyo-ekonomik düzey, cinsiyet ve yaşa göre farklılık gösterir. Örneğin, saldırganlık ve yönetim bozukluğu belirtileri sosyo-ekonomik seviyesi düşük ailelerin çocuklarında daha çok görülmektedir. Uyumsuz çocuklarda erkek çocukların sayısı kızlardan fazladır. Kızlarda ise, yaş ilerledikçe kişilik problemleri artmaktadır.

Uyumsuz davranışlar ilköğretimin ilk yıllarında düşük, ileri sınıflarda tepe noktasına ulaşmakta, ortaöğretimin ilk yıllarında düşmeye başlamakta ve bu düşüş lisenin son yıllarına kadar sürmektedir. Ağır ya da çok ağır derecede uyumsuz çocukların önemli bir bölümünü çocukluk şizofrenisi ya da otizmin yaygınlık oranı on binde iki ile altı arasında değişmektedir. Bu derecede uyumsuz çocukların genel nüfus içerisindeki oranı ise en az %0,1 tahmin edilmektedir.

1.2.5. Nedenleri

Şekil 1.2:Çocuklarda uyumsuzluğa neden olan etmenler

➤ **Biyolojik Etmenler**

Biyolojik yapının insan davranışlarını etkilediği kabul edilmektedir. Ancak biyolojik özellikler tek başına çocuklarda uyumsuzluk nedeni olarak görülmemelidir. Çocuk doğuştan getirdiği bazı eğilimlerle dünyaya gelir. Daha sonraki yıllarda yaşadığı çevre ve kazandığı deneyimler çocuktaki bu eğilimleri biçimlendirir. Örneğin doğuştan zor yaradılıştaki olan bir birey yaşantılarının sonucunda farklı bir kişilik sergileyebilir.

➤ **Çevre Etmenleri**

Uyumsuz çocuklarda çevresel etmenlerin önemi herkes tarafından bilinmekte ve kabul edilmektedir. Yönetim bozukluğu ve antisosyal davranışların nedeni olarak üç temel etmenden söz edilmektedir. Bunlar; bebeklik döneminde temel ihtiyaçların karşılanmaması, okulda saldırgan davranışlar gösterme ve arkadaşları tarafından istenmemesidir. Bu etmenler okul ve ev ortamlarıyla yakından ilişkilidir.

• **Ev**

Yaşamın ilk yıllarında anne, babanın çocuğa gösterdiği davranışlar çocuğun kişilik yapısının temellerini oluşturmaktadır.

Olumlu aile yapısı

- Anne baba çocuğun temel ihtiyaçlarını karşılamada duyarlıdır.
- Evde sevgi ve güven ortamı vardır.
- Çocuğa yöneltilen davranışlar kararlı ve tutarlıdır.
- Çocuğun olumlu davranışları ödüllendirilir.

Olumsuz aile yapısı

- Çocuğun temel ihtiyaçlarını zamanında karşılamaz.
- Çocuğu reddeder ya da aşırı derecede korur.
- Çocuğa yöneltilen davranışlar kararsız ve tutarsızdır.
- Çocuğu yaşlarıyla kıyaslar.
- Çocuğu sürekli olarak eleştirir, tehdit eder ve cezalandırır.
- Çocuğa çok az sevgi gösterir.

Anne babanın tutum ve davranışları çocuğun ruhsal gelişiminde önemli bir faktördür. Aile aynı zamanda çocuğa bir model oluşturur. Uygun olmayan anne baba modeli çocukları olumsuz yönde etkileyecektir.

- **Okul**

Çocuğun ruhsal gelişiminde aile birinci derecede önemliyken bunu okul takip eder. Okul ortamı çocuk için yeni ve farklı bir ortamdır. Çocuğun daha önce yakın çevresinde sürdürdüğü ilişkiler yumağı sınıf arkadaşlarının ve öğretmenin eklenmesiyle genişlemiştir. Çocuk ev dışındaki zamanının büyük bölümünü okulda geçirmektedir. Bu yeni ilişkilerin niteliği, çocuğun ruhsal gelişimini olumlu ya da olumsuz şekilde etkilemektedir. Çocuğun ruhsal gelişimini bozan öğretmen tutumu şöyledir.

- Sınıfta gereksiz kural ve sınırlılıklar koyma
- Sınıfta çocuklara aşırı reddetme ya da koruyucu davranışlar gösterme
- Öğrencileri aşağılama alay etme
- Haksız yere eleştirme
- Arkadaşlarıyla kıyaslama yapma
- Notu korku aracı olarak kullanma
- Bütünüyle akademik öğrenmelere yer verme
- Sınıfta sevgi ve güven ortamının olmayışı

Bunun yanı sıra öğretmenin davranışları çocuk için uygun bir model olmayabilir. Önemli olan diğer konu ise okuldur. Okuldaki disiplin uygulamalarının bazen katı bazen de gevşek olması yani tutarsız oluşu okul içinde öğrencilerin davranışlarını olumsuz yönde etkiler. Okul çalışmaları her öğrencinin bireysel farklılıkları, ilgi ve gereksinimleri göz önünde bulundurularak hazırlanmalıdır. Okul çalışmalarında her öğrenciden aynı düzeyde başarı beklenmemelidir. Bu durum öğrencilerin okula uyumunu olumsuz yönde etkileyecektir.

1.2.6. Özellikleri

Hafif ya da orta derecede uyumsuz çocuklar, normal çocuklarla karşılaştırıldıklarında farklı özellikler gösterir. Bu özellikler başlıca zekâ ve başarı durumu, sosyal beceriler ve kişisel ilişkiler, antisosyal davranışlar ve içe dönük davranışlardır.

Zekâ ve Başarı

Toplumumuzda uyumsuz çocukların üstün zekâlı olduklarına ilişkin yaygın bir inanış vardır. Gerçek durum aslında böyle değildir. Yapılan araştırmalar sonucunda bu çocukların zekâ bölümü puanı ortalamaları normal yaşlılarından daha düşük çıkmaktadır. Örneğin, uyumsuz çocukların pek çoğu yaşlılarını iki ya da daha fazla akademik yıl geriden izlemektedir.

Sosyal Beceriler ve Kişisel İlişkiler

Uyumsuz çocuklar genellikle kişisel ilişkilerde başarısızdır. Zor arkadaş edinirler, dostluk kurma ve sürdürmede sorunlar yaşarlar.

Antisosyal Davranışlar

Sınıf ortamında görülen antisosyal davranışlar şunlardır:

- Sırasında oturmamak
- Sınıf içinde dolaşmak
- Arkadaşlarını rahatsız etmek
- Arkadaşlarına fiziksel şiddet uygulamak
- Öğretmenin sözünü dinlememek ve karşılık vermek
- Sürekli olarak sınıfı şikâyet etmek
- Eşyalara zarar vermek ve çalmak
- Öfke nöbetleri geçirmek
- Gerçekleri çarpıtmak

Burada önemli olan konu antisosyal davranışların sıklığı, süresi ve şiddetidir. Çocuğu bu tür davranışlara zorlayan etmenlerin olup olmadığına dikkat etmek gerekir. Toplumumuzda bu tür davranışlar gösteren çocukların ileride düzeleceklerine ilişkin yaygın bir inanış vardır. Bu inanış aslında doğru değildir. Yapılan araştırmalar sonucu antisosyal davranış gösteren çocuklarda, uygun önlemler alınmaz ise; bu davranışların ileriki yaşlarda devam ettiği görülmüştür.

Resim 1.3: Çevresine karşı ilgisiz davranan çocuklar

İçedönük Davranışlar

Uyumsuz çocuklar çevrelerindeki insanlarla hem çok sınırlı hem de bozuk ilişkiler kurar. Çevrede yaşanan olaylara ilgisiz ve umursamaz yaklaşırlar. Sürekli düş kurarlar. Bazılarının nedensiz korkuları vardır. Bu gruba giren çocuklar nadiren kendi yaşlılarındaki çocuklarla oynarlar. Mutsuzdurlar.

Ağır ve Çok Ağır Derecede Uyumsuz Çocukların Özellikleri

- Öz bakım becerilerini yerine getiremezler.
- Algısal sapma görülür.
- Diğer insanlarla ilişki kuramazlar.
- Dil ve konuşma becerileri gelişmemiştir.
- Dikkatini tek bir noktaya toplarlar ve dünyayla ilişkisini keserler.
- Kendilerine kasten ve sürekli olarak zarar verir, yaralayıcı davranırlar.
- Başkalarına yönelik saldırganlık görülür.
- Bilişsel yetersizlik görülür.

Özel Eğitime Muhtaç Çocuklarda Uyumsuzluğu Oluşturan Nedenler

Konuşma Özürlüleri

Konuşmanın akışında, ritminde, tizliğinde, vurgulamasında, ses birimlerinin çıkışında, eklemleenişinde, artikülasyonunda, anlamında bozukluğu bulunan kişilere konuşma özürlüleri denir. Dil gelişiminde de bir takım problemler olabilir. Konuşma ve dil bozuklukları üç gruba ayrılmaktadır.

- **Konuşma Bozuklukları**
 - Artikülasyon (Ekleme) Bozukluğu
 - Ses bozukluğu
 - Akış bozuklukları
 - Kekemelik
 - Acele-karmaşık konuşma
- **Dil Bozuklukları**
- **Dil ve Konuşma ile İlgili Diğer Bozukluklar**
 - Afazi (Söz yitimi)
 - Gecikmiş konuşma

Konuşma ve Dil Bozukluğu Grupları ve Özellikleri

Artikülasyon (Ekleme) Bozukluğu

Aynı yaşta, aynı dilde veya şiveyle konuşan çocuklardan birisinin önemli derecede ayrı bir sesle konuşmasına artikülasyon bozukluğu denir. Çocuk konuşma sırasında bazı sesleri çıkaramaz. Bu ağızdaki ve dildeki kasları kullanmamaya bağlı bir organik problem veya bazen de psikolojik etkenli bir problem olabilir. Duygusal bozukluklara bağlı olarak eklemleme bozuklukları ortaya çıkabilir. Söylenmesi zor ve hataya neden olan sesler (ı, r, s, k, z, ş, ç) sesleridir. Örneğin: sarı yerine “sayı”, kamyon yerine “kaymon”, arı yerine “ayı” gibi.

Artikülasyon Bozukluğunu Giderici Eğitim Çalışmaları

Artikülasyon bozukluklarının düzeltilmesi önce doğru bir tanılamayı gerektirir. Tanılamayla birlikte nedenlerinin ortaya çıkarılması da önemlidir. Tedavide yapılacak çalışmaların ilk aşaması çocuğa problemini fark ettirmek ve uyumsuzluğu yenmek için istekli hale getirmektir. Bireysel ve grup çalışmalarıyla özrünün farkına vandırılabilir. Tedavinin temeli çocuğun çıkardığı yanlış sesin ona fark ettirilmesidir. Çocuğun söylediği yanlış sesli sözcüklerin doğru sesli olanı ona öğretmen tarafından dinletilmelidir. Banta kaydedilen sesleri çocuğa dinleterek doğru ile yanlış arasındaki farkı buldurmaya çalışılır.

Özürsüz sesin düzeltilmesi ikinci aşamayı oluşturur. Farkına varılan seslerin doğrusu öğretilmelidir. Burada işitme eğitimi yararlıdır. Çocuk yanlış çıkardığı sesin doğrusunu çok dinlemeli, duymalı, doğru olan ses işitme merkezine iyice yer etmelidir. Bu çok değişik yollarla yapılabilir. Ayrı ses olarak söylendiği gibi sözcük içinde, öykü içinde verilebilir. Daha sonra bu sesin doğrusunu çıkartması istenir. Ele alınan sesin öğretimi uyarı, taklit, fonotik değiştirme ve doğru sesli sözcükleri kullanılarak yapılabilir. Ayna karşısında yapılan çalışmalar yararlıdır. Eğer birden fazla ses bozuk çıkıyorsa dudak ve dil hareketleri görülebilir. Doğru çıkartılan sesin pekişmesi yani tekrarı önemlidir. Son aşama doğru çıkarılan sesin konuşma içerisinde kullanımüdür.

Ses Bozukluğu

Konuşma organlarındaki yapısal bozukluk ve rahatsızlıklar ses bozukluğuna neden olur. Burunda et olması gibi... Görevsel nedenlere bağlı olarak da ses bozukluğu ortaya çıkabilir. Duygusal bozukluk ya da çatışma konuşma sesini etkiler. Bunun en belirgin örneği çok sinirlendiğimiz ya da çok heyecanlandığımız zaman sesimizdeki değişmedir. Bunların kalıcı olması hali ses bozukluğu haline dönüşür.

Ses Bozukluğunu Giderici Eğitim Çalışmaları

Öncelikle ses bozukluğunun türü bilinmelidir. Ses alıcı aygıtlar bu tür çalışmalarda çok yararlı olmaktadır. Şiir, monolog, okuma, değişik konuşma taklitleri yapmak yararlı olacaktır.

Kekemelik

Sesi değişik şekillerde uzatma, konuşma ve akıcılığında duraklama, yinelemeyle beraber sözel iletişimin olması ve düzen ve estetiği etkileyen bir ritim bozukluğudur. Kekemelerde bebeksi, zorlayıcı, çekingen, kavgacı, bağımlı, güvensiz, utangaç diyebileceğimiz kişilik özelliklerinden bir ya da birkaçı görülmektedir.

Kekemeliği Giderici Eğitim Çalışmaları

Kekemelik kendi içinde birinci devre, ikinci devre olmak üzere gruplara ayrılır:

Birinci devre: Tedavi anne babaya yöneliktir. İki amacı bulunmaktadır. Birincisi, çocuğun konuşma akıcılığını bozan engelleri ortadan kaldırmaktır. Bu engeller çoğunlukla çevresel olmaktadır. İkinci amacı ise çocuğa konuşma akıcılığındaki bozukluğu hissettirmektir. Anne babaya çocuğun kekeme olduğu söylenmemeli, kekemelik sözcüğünü kullanmak yerine çocukta görülen belirti ne ise onu söylemek daha iyidir. Aile bilgilendirilmelidir. Çocuğa yönelik tedavi ise dikkatini konuşmasından başka tarafa çekerek, konuşma özrüne eşlik eden başka yetersizlik varsa onlar giderilebilir. Erken çocukluk eğitiminde oyunla tedavi daha yararlı olmaktadır.

İkinci devre: Tedavi yöntemlerinden biri; kekemeliğin belirtilerini gidermek, diğeri ruhsal psikoterapi (tedavi) dir.

Kekemelik belirtilerinden kurtulmak isteyenlere arındırma işi iki ayrı biçimde yapılır. Biri kekemeye kekelemeden konuşmasını öğretmek, diğeri kekemeliğini kendisinin ve çevresindekilerin hoşgörü düzeyine indirmektir. Birinci yolda, bireye konuşmayı adım adım eklemelere özen göstererek hızını yavaş yavaş arttırarak yapması öğretilmeye çalışılır. İkinci yolda solunum alıştırmaları, konuşma hızını azaltma, söyleneni tekrar, kasıtlı yanlış gibi yöntemler kullanılır.

Kekemeliğin düzeltilmesinde ruhsal sağaltım bir başka yaklaşımdır. Kekemeliğin nedeni bir kişilik ve uyum problemi olmasa bile problem sonradan bir uyum problemi haline dönüşmektedir. Ruhsal tedavide kullanılan yöntemler sağaltımcıya göre değişmektedir. Kekemelik, okul başarısını, mesleki başarıyı ya da toplumsal iletişimi olumsuz etkiler.

Gecikmiş Konuşma

Çocuğun, bebeklik çağında geçirmesi gereken konuşma gelişim aşamalarından birinde duraklayıp kalması ya da o aşamaların birine geri dönüş yapmasıdır. Başkalarının konuşmalarına ilgi duymazlar ve dinlemezler. Konuşma özelliği olmayan sesler çıkarırlar. İfade biçimlerini direk fizik hareketleriyle sağlarlar. Bunlar insanlara, eşyalara vurma, çarpma, itme gibi beden gücüyle yapılır. Topluluktan uzak durarak ayrı kalmayı tercih ederler. Genellikle ayrı bir odaya, odanın bir köşesine çekilmek ve kendi başlarına oynamak isterler. Başka birinin elini tutma ve sıkma, duvara sürünmek davranışını gösterirler. Oyuncaklarına zarar verirler, ağlar ve bağırlarlar.

Gecikmiş Konuşmayı Giderici Eğitim Çalışmaları

Öncelikle ilk adım olarak tanı (teşhis) konmalıdır. Güçlüğün türü, derecesi, nedenleri, geliştirme çabaları önceden tespit edilmelidir. İkinci adım ise düzeltme ve geliştirme planı hazırlamaktır. Eğitimde öncelikle çocukta konuşma gereksinimi yaratılmalıdır. Bu çocuğu konuşmaya istekli hale getirecektir. Konuşma dilinin sesleri öğretilmeye başlanmalıdır.

Üstün Zekalı ve Üstün Yetenekli Çocuklar

Üstün zekâlı; zekâ bölümü çeşitli ölçeklerde, sürekli olarak 130 ve daha yukarı olanlara denir. Üstün yetenek; zekâ bölümü çeşitli ölçeklerde sürekli olarak 110 veya daha yukarı olup da güzel sanatlar, teknik ve benzeri alanlarda yaşlılarından belirli oranlarda üstün olanlara denir.

Üstün olan çocukların zihin gelişimleri normale nazaran hemen hemen iki katı bir hız göstermekte, öte yandan beden, sosyal ve duygusal gelişimleri aynı hızda olmamaktadır. Bu nedenle üstün yetenekli çocuklar önce kendi değişimindeki zıtlaşmanın yarattığı güçlüğü yenmek zorundadırlar. Sonra da toplum ve grup içindeki uyum güçlüğünü yenmek zorundadırlar. Bu güçlüğü yenerken yalnız olmamalıdır. Bu çocukların ana-babaları, öğretmenleri ve diğer eğitimciler çok dikkatli olmalı ve gereken iş birliğini sağlamalıdır.

Üstün Zekâlı ve Üstün Yeteneklilerin Özel Eğitimleri

Üstün yetenekli çocuklar araştırılarak bulunmalıdır. Üstün yeteneklilerin çoğu kendi kendini göstermez. Biz onları arayıp tanılamaz daha doğrusu keşfetmezsek onlar toplum ve kültürün genel akışı içinde eriyip giderler. Daha sonra, keşfedilen yeteneklerini özel eğitim önlemleriyle en iyi biçimde geliştirmelerini sağlamaktır.

Üstün Yeteneklilerin Eğitiminde Yaşanan Uyum Sorunları

Üstün zekâlı çocuklar evde, okulda, çevrede bilinmeli, takdir edilmeli ve kabullenilmelidir. Eğer böyle yapılmazsa üstün yetenek çocuğa bir yük olabilir, sıkıntı yaratabilir. Bu sadece çocuk için değil; aynı zamanda onunla ilişkisi olanlar için de bir problemdir. Okuldaki çalışmalar, verilen ödevler çocuğun ilgilerine ve seviyelerine göre olmalıdır. Eğer uygun olmazsa okul onlar için can sıkıcı hale gelir. Kendilerini sınıf çalışmalarına veremezler.

Üstün zekâlı çocukların çoğu kendi doğru bildiği inandığı gibi hareket etmek ister. Okulun uygulanan disiplin kurallarına uymuyor gibi görünürler. Böyle olunca okulda uyumsuz davranışlar gösterir ve sınıfın huzurunu bozarlar. Arkadaşlarından fazla bilgiye sahip olması, çok soru sorması, bildiğini sözle ifade etmesi, esprili olmalarından dolayı öğretmen ve arkadaşlarıyla ilişkileri bozulabilir. Bu özelliklerinden dolayı saygısız, görevi olmadığı halde her işe karışma, bencil, disiplinsiz, terbiyesiz, inatçı olarak tanımlanabilirler.

Öğrenme Güçlüğü Olan Çocuklar

Öğrenme güçlüğü gösteren çocuklar dinleme, düşünme, konuşma, okuma, yazma ya da matematik problemlerini çözme, anlama ya da yazılı ve sözlü dili kullanmadaki psikolojik aşamaların birinde ya da birkaçında yetersizliğin görüldüğü çocuklardır. Bu çocuklarda algısal, algısal-devimsel ve eşgüdüm problemleri, dikkat bozuklukları ve aşırı hareketlilik, düşünme ve bellek problemleri görülür.

Öğrenim Güçlüğü Gösteren Çocuklarda Uyumsuz Özellikler

Algısal bozukluklar, görsel ve işitsel algılamada problemler görülebilir. Görsel algılamada ise görme duyusundan gelen uyarıyı yorumlamada ve örgütlemeye dayanır. İşitsel algılamada ise, kapı ziliyle telefon zili sesini ayırt edemeyebilirler. Görsel ve işitsel algılama problemi okuma problemleriyle bağlantılıdır.

Algılamada Devimsel ve Genel Eşgüdüm Problemleri

Bu çocukların yaşlarına göre devimsel beceriler gerektiren bedensel etkinliklerde zorlandığı ve eşgüdüm problemleri olduğu bilinmektedir. Öğrenme güçlüğü gösteren çocuklarda topu atma ve yakalamada, zıplama ya da koşmada yavaş bir gelişme gözlenir. Yazmada ve küçük kaslarla yürütülen etkinlikleri güçlükle yapabilirler.

Dikkat Bozukluğu ve Aşırı Hareketlilik

Dikkatle ilgili problemlere hem işitsel hem de görsel alanlarda rastlanır. Öğrenme güçlüğü gösteren çocukların normal çocuklara göre dikkatlerinin dağınık olduğu bilinmektedir. Öğrenme güçlüğü gösteren çocuklarda dikkat dağınıklığının diğer bir nedeni de hiperaktiflik (hareketlilik) tir. Yerinde duramayan çocuğun okulda problem olacağı kesindir.

Düşünme ve Bellek Problemleri

Öğrenme güçlüğü gösteren çocuklar işitsel ve görsel uyarıları bellekte tutmada yetersizlik gösterirler. Normal çocuklar bir konuyu ezberlerken şu aşamalardan geçmektedir; ezberlenen konuyu birçok kez kendi içinde tekrarlayacak ve birbirine benzeyen kelimeleri gruplara ayırarak ezberleyecektir. Öğrenme güçlüğü gösteren çocuk ise bu aşamaları kendiliğinden oluşturamamaktadır. Ayrıca dil becerilerin zayıf olması da belleği gerektiren işleri yaparken başarısız olmasına neden olacaktır.

Sosyal Uyum

Öğrenme güçlüğü gösteren çocuk genelde mutsuzdur ve kendini olumsuz değerlendirir. Arkadaş ilişkileri zayıftır ve onlara olumsuz şeyler söyleme eğilimindedirler. Karşılığında sınıftaki tüm kişilerden olumsuz tepkiler işitirler.

Bu çocuklar kendilerini kontrol edemediklerini ve başlarına gelen bütün olumsuzlukları çevresindeki kişilerden ve olaylardan kaynaklandığını düşünürler. Kendi içlerinde öğrenilmiş güçsüzlüğü yaşarlar. Bunu oluşturan neden ise ne kadar çaba gösterecekleri de öğrenemeyeceklerini düşünmeleridir.

Otistik Çocuklar

Otizm genellikle erken çocukluk döneminde, bireyin eğitim başarımının (performansının) ve sosyal uyumunun, sözlü sözsüz iletişim boyutunda olumsuz ve ciddi biçimde etkilenmesi durumuna denir.

Otizme neyin sebep olduğu henüz net olarak bulunamamıştır. Ancak araştırmalar, otizmin genetik bir rahatsızlık olduğu görüşünü kuvvetlendirmektedir. Otizmin kesin tedavisi için henüz ilaç mevcut değildir. Otistik çocukların kullandığı ilaçlar genelde hiperaktiviteyi azaltan, dikkatinin yoğunlaşmasını sağlayan, dolayısıyla çocuğun eğitimden daha fazla yararlanmasını sağlayan yardımcı ilaçlardır.

Otistik Çocukların Eğitiminde Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar

➤ Otistik çocukların eğitime öncelikle performansları alınarak başlanır.

Otistik çocuklar bireysel ayrıcalık gösterdiğinden performansları da birbirinden farklıdır. Çocuğa uygun hazırlanacak olan eğitim planına başlamadan önce öğrenci gözlenir. Ölçüt bağımlı ölçü araçlarıyla her bir beceri alanındaki performansı belirlenir. Performans alımı sırasında çocuktan istenen açık olarak söylenmeli ve gelen cevaplar hiç tepki göstermeden kaydedilmelidir.

➤ Otistik çocuklarda bireysel eğitim planı uygulanır.

Bireysel eğitim çalışmalarında öğretmen belirlediği kavram ve becerilerin öğretiminde öğrenciyle birebir çalışır. Bunun için bireysel eğitim ortamı hazırlanır. Sınıf düzenlenirken çocukların bireysel ya da ikişer kişilik grupların çalışması için bireysel eğitim köşeleri hazırlar. Bireyin performansına uygun araçların belirlenmesi ve buna uygun plan ve programların hazırlanması ile bireysel eğitim çalışmalarına başlar. Bireysel eğitimin süreci ve süresi öğretmen tarafından belirlenir.

➤ İlerlemelerin kaydedilmesi ve değerlendirilmesi.

Öğretim sürekli değerlendirme gerektirir. Amaçları ve davranış değişikliklerinin, öğrencide gerçekleşip gerçekleşmediği düzenli bir değerlendirme sonucunda ortaya çıkar.

➤ İletişim problemleri üzerinde durulması

➤ Problem davranışın ortadan kaldırılması

Otistik çocukların eğitim programlarının amacı, çocuğun davranış problemlerini azaltarak ihtiyaçları olan becerileri kazandırmaktır. Problem davranışlar üzerinde çalışırken her bir davranış için “davranış değiştirme” teknikleri uygulanır.

➤ **Yapılandırılmış eğitim-öğretim ortamlarının hazırlanması**

Öğretmen ortamı düzenlerken her bir öğretim amacına göre çocuklarla iletişim kurabilecek, onları kontrol edebilecek, olumsuz davranışların ortaya çıkmasını engelleyecek şekilde olmasına dikkat etmelidir.

- Öğretimde kullanılacak araç-gereçlerin işlevsel olması
- Öğretilecek becerilerin belirlenmesi

Öncelikle verilmesi gereken beceriler çocuğun yaşamını kolaylaştıracak günlük yaşam ve özbakım becerilerinden oluşmalıdır. Öğretim sırasında öğretmen, öğrencinin performans düzeyine bağlı olarak sözel ipucu, model olma ve fiziksel yardım ipuçlarını kullanmalıdır.

➤ **Etkinliklerin düzenlenmesi**

Etkinliklerde kontrol öğretmende olmalı, öğrenciyi mümkün olduğu kadar etkinliğe katmalı ve etkinlikler bir program çerçevesinde yürütülerek basit etkinliklerden başlanmalıdır.

➤ **Zamanın düzenlenmesi**

Otistik çocuklar için zaman soyut bir kavramdır. Otistik çocukların etkinlik süreleri düzenlenirken zamanı olabildiğince somutlaştırmak gerekir. Örneğin; günlük etkinlikler sırasında küçük kartlara yazılıp ya da etkinliğin resmi çekilip öğrencinin masasına asılır. Tamamlanan etkinliğin kartı öğrenciyle birlikte çıkarılır ve diğer etkinliğe geçilir. Böylece çocuk biten etkinliğin arkasından hangi etkinliğe geçeceğini görür.

Resim 1.4: Zamanın düzenlenmesi

Resim 1.5: Etkinlik Materyali

Resim 1.6: Etkinlik materyali

➤ **Kaynaştırma programına yer verilmesi**

Otistik çocukların özelliklerinden biri de sosyal uyum problemidir. Bu nedenle çocukların eğitimindeki en önemli amaçlardan biri de çocukta sosyal etkileşimin gerçekleştirilmesidir. Çocuğun çevresindekilerle birlikte uyum içinde yaşayabilmesi için de sosyal gelişiminin sağlanması gerekir.

Öğretmen, öğrenci için kaynaştırma eğitimi kararı alırken onun seviyesini ve ihtiyaçlarını en iyi şekilde tespit etmelidir. Hazırlanan kaynaştırma programı doğrultusunda belirlenen okulun yöneticileri, öğretmenleri, öğrencileri ve öğrenci velileri, otistik çocukların özellikleri ve eğitimleri hakkında önceden bilgilendirilmelidir. Değerlendirme her iki öğretmen tarafından sık aralıklarla yapılmalıdır.

➤ **Eğitimin sürekliliğinin sağlanması**

Otistik çocukların kazandıkları davranışların kalıcı olabilmesi için eğitimin sürekli olması gerekir. Bu nedenle yaz tatillerinde “Yaz Okulları” ile eğitimlerine devam ederek çeşitli sosyal etkinliklere katılmaları sağlanmalıdır.

Resim 1.7: Ailenin yardımı

➤ **Ailenin eğitime katılımının sağlanması**

Eğitim-öğretim sürecinde ailenin planlı bir şekilde eğitime katılmasının hem öğrencide gerçekleştirilecek amaçların gerçekleşmesinde hem de ailenin özel eğitim konusunda bilinçlendirilmesine fayda sağlayacağı unutulmamalıdır.

Madde Bağımlılığı Olan Çocuklar

Alındığında ona keyif veren, çevresine ve topluma karşı kendisini güçlü hissetmesini sağlayan maddelerdir. Çocuklar büyüklere özenme ve arkadaşları arasında statü kazanma isteği ile kullanmaya başlar. Keyif verici maddeler az alındığında rahatlık verir. Kısa bir süre sonra alışkanlığa dönüşür. Sigara, alkol, eroin, LSD (Lysengis Acide Dichthylamide), afyon, uyku ilaçları, sakinleştiriciler ve tiner gibi maddeler çocukta çabuk alışkanlık yapar. Merkezi sinir sistemi üzerinde etkili olur. Ayrıca psikolojik ve sosyolojik sorunlarla davranış bozukluklarına ve suça yönelmelerine sebep olur.

Suçta Yönelmiş ve Suçlu Çocuklar

Suçlu çocuklar farklı açıdan değerlendirildiğinde, genel sağlıklı çocuk kriterlerinden sapmalar gösterdikleri ve çevrelerine uyumda zorluk çektikleri görülür. Çocuk her yaşta, her ekonomik düzeyde bütünüyle korunması gereken toplumsal bir varlıktır. Bu nedenle iyi bir eğitim onu kendine ve topluma yararlı kılmaktadır. Çocuk, suça sosyal bir uyumsuzluğun belirgin bir sonucu olarak itilmektedir. Sorun hukuksal olmaktan çok psiko-pedagojik ve sosyal nitelikteki davranışlar sonucu ortaya çıkar.

1.2.7. Eğitimleri

Uyumsuz çocukların eğitimlerinde farklı yaklaşımlar uygulanır. Bu yaklaşımlar birbirlerinden farklı kuramsal temellere dayanır. Daha önceki yıllarda çocukların iyileştirilmelerinde psikiyatrik hizmetlere ağırlık verilirken günümüzde ise bu hizmet eğitimcilere geçmiştir. Bunun en temel nedeni yeterli sayıda psikiyatristin olmayışı, mevcutların da kısıtlı seanslarda hizmet verebilmesidir.

Psikoeğitsel Yaklaşım

Psikoeğitsel yaklaşım, çocuğun ne yaptığıyla ilgilendiği kadar nasıl yaptığıyla da ilgilenmektedir. Aynı zamanda çocuğun akademik başarısını da dikkate almaktadır. Psikoeğitsel yaklaşıma göre çocuğun doğuştan getirdiği biyolojik var gücü erken yaşlardaki yaşantılar ile biçimlenmektedir. Sonuçta çocukta gelişen benlik kavramı ve beklentiler çocuğun yeni durumlarla karşılaştığında izleyeceği yolu belirlemektedir. Diğer taraftan çocuğun akademik başarısızlığı çeşitli kaygı bozulmalarına ortam hazırlamaktadır. Buna reddedici ve eleştirici anne, baba, öğretmen ve sınıf arkadaşlarının tutumları eklenince yaşanan kaygı bozulmaları daha da artmaktadır.

Öğretmen psikoeğitsel yaklaşımda; önce sınıf ortamını etkili olarak düzenlemeli, daha sonra bu çocukları kabul edici bir tavır takınarak çocuklara hissettirmelidir. Bu yaklaşım içinde, çocuğun gereksinimleri değerlendirilir ve buna göre bireysel çalışma planı hazırlanır. Çalışma planında genellikle çocuğun kendisinin gerçekleştirebileceği, duygu ve düşüncelerini ortaya koyabileceği etkinliklere yer verilir (Müzik, resim...).

Resim 1.8: Resim boyama etkinliği

Psikoanalitik Yaklaşım

Bu yaklaşımda psikiatrik hizmetlere ağırlık verilir. Eğitim hizmetleri ikinci planda yer alır. Psikoanalitik yaklaşıma göre uyumsuzluğun nedeni; id, ego ve süper ego olarak adlandırılan zihnin üç dinamik parçası arasındaki ilişkilerin dengesiz olmasıdır. Bu dengeyi sağlamadan uyumsuz davranışları iyileştirmek mümkün değildir. Dolayısıyla eğitim etkinliklerinin buna göre düzenlenmesi gerekir. Bu düzenleme içinde, çocuk ile aile haftanın belli saatlerinde psikoterapiye alınır. Psikoterapi çalışmalarında çocuğun bilinçaltı ve rüyalar açıklanmaktadır. Çocukla paylaşılan bu bilgiler ışığında, çocuktaki kişilik yapısı yeniden düzenlenmektedir.

Bu yaklaşımda öğretmene düşen görev, çocukla sevgi ve güvene dayanan bir ilişkiye girmektir. Bu ilişkiler içinde çocuğun duygu ve düşüncelerini rahatlıkla ifade edebilmesi önemlidir. Çocuğun ruh sağlığı akademik becerilerinden daha önemlidir. Bunun için de öğretmenin çocuğa akademik beceriler kazandırma kaygısından uzaklaşmış olması gerekir.

Psikoanalitik yaklaşımın uyumsuz çocukların eğitiminde uygulanması pek çok yönden eleştirilmektedir. Yapılan eleştiriler psikoterapide izlenen yöntemlerin çocuk üzerindeki etkililiği konusunda yoğunlaşmaktadır. Psiko-terapi seanslarının kısa olması ve psikoterapinin genellikle akıl sağlığı kliniklerinde yapılması ve psikiyatristlerin az sayıda olması eleştiri konusunu oluşturmaktadır.

Çevreci Yaklaşım

Çevreci yaklaşımı savunanlar çocuktaki uyumsuz davranışları, çocuk ile çevresi (Anne, baba, akrabalar, öğretmenler, arkadaşlar...) arasındaki bozuk ilişkilerin bir sonucu olarak açıklanmaktadır. Dolayısıyla çevreci yaklaşım çocuğun uyumsuz davranışlarıyla olduğu kadar çevredeki insanların çocuğa yönelik olumsuz tutum ve davranışlarıyla da ilgilenmektedir.

Bir yandan çocuğun uyumsuz davranışları iyileştirilmeye çalışılırken bir yandan da çevrenin uygun olmayan tutum ve davranışlarını da değiştirmeye çalışılmaktadır. Bu amaçla yapılan çalışmalarını öğretmen, psikiyatrist, psikolog ve sosyal çalıştırıcılardan oluşan bir ekip yürütmektedir.

Davranışçı Yaklaşım

Çocukların sosyalleşmesi ve öğrenmesine yardımcı olmak için temel davranış pekiştirme teknikleri kullanılarak çocuktaki davranış değişiklikleri ortaya çıkarılır.

Davranışçı yaklaşımda gözlenebilen davranışlar ve özellikle bu davranışları izleyen uyaranlarla ilgilenmekte, davranış-uyaran ya da sonuç arasında ilişki kurmaktadır. Bu ilişki kurulduktan sonra uyaranlar amaca uygun olarak sistematik bir biçimde değerlendirilir. Bu sürece “Davranış Değiştirme Yöntemi” adı verilir.

Davranış değiştirme yöntemi içinde genellikle istenen uygun davranışları arttırmak için pekiştirme, istenmeyen uygunsuz davranışları azaltmak ya da ortadan kaldırmak için de ceza kullanılır. Bu yapılırken aynı zamanda çocuklar uygun davranışlarda bulunmaya özendirilir. Pekiştirme şeker, çikolata gibi somut uyaranlardan sevgi ve ilgi gibi çocuğun hoşnutluk duyacağı psikolojik uyaranlara değin uzanır. Ceza ise çocuğun hoşlanmadığı her türlü uyaranları içerir.

İnsancıl Yaklaşım

İnsancıl yaklaşım, geleneksel eğitime karşı olan bir görüşü temsil etmektedir. Buna göre geleneksel eğitim sistemi çocukların öz saygılarını ve öz yönetimlerini engellemektedir. Bunun sonucunda çeşitli uyum sorunları kaçınılmaz olmaktadır.

İnsancıl yaklaşıma göre eğitim düzenlemelerinde çocukların öz yönetimlerinin ve öğrenmeye duygusal katılımlarının geliştirilmesine önem verilmektedir. Bu düzenleme içinde öğretmen; otorite, yöneten ve yönetici kişi olmak yerine kendisine başvurulacak kaynak kişi olmaktadır. Öğrencilerin okuldaki çalışmaları, ilgileri doğrultusunda kendilerini yönlendirmektedir.

Uyumsuz Çocukların Eğitimleri

Uyumsuz çocukların eğitiminde amaç, çocuğu yeniden eğitmektir. Çünkü bozuk davranışlar yerine yeni davranış kalıpları kurulmalı ve çocukların iyileştirilmesi sağlanmalıdır.

Uyumsuz çocuklara yönelik eğitim programları şu ilkeleri kapsamalıdır:

- Uyumsuzluğun türü ve sebebi erken tespit edilmelidir.
- Uyumsuz çocukların eğitiminde varılmak istenen amaçlar ve değiştirilmesi gereken davranışlar doğru tespit edilmelidir.
- Uyumsuz çocukların eğitim etkinlikleri bireysel olmalıdır.
- İstenen amaçlara ulaşabilmek için kazanılması gereken bilgi ve becerilerin neler olduğu tespit edilmelidir.
- Amaçlara ulaşmayı sağlayan etkinlikler tespit edilmelidir.
- Etkinlikler her birey için anlamlı ve onun gelişim seviyesine uygun olmalıdır.
- Eğitimlerinin nerede yapılacağı belirlenmelidir. Eğitim yapılan yerler ise; hastane, özel sınıflar, normal okullar ve özel eğitim merkezleri olabilir.
- Uygulamanın yapılabilmesi için gerekli araç-gereçler, teknik yöntemler hazırlanmalıdır.
- Uyumsuz çocukların teşhis, tedavi ve eğitimlerinde uzman personel görevlendirilmelidir.
- Aileye eğitim ve rehberlik hizmetleri verilmelidir.
- Çocuğun kazandığı bilgi ve becerileri çeşitli durumlarda uygulaması için olanaklar sağlanmalıdır.
- Çocuğun sosyal, zihinsel, bedensel ve duygusal gelişimlerini arttıracak sorumluluklar verilmelidir.
- Çocuğun çeşitli sosyal faaliyetlere aktif katılımı sağlanmalıdır.
- Çocuğa okuma, yazma, konuşma, dinleme gibi önemli iletişim becerilerini geliştirecek ortamlar oluşturulmalıdır.
- Çocuğun öğrendiği davranışları günlük yaşantısında da uygulaması için fırsatlar verilmelidir.
- Çocuğun yararına sunulan etkinliklerde boşalması, rahatlaması ve bir şey öğrenmesi gibi çok yönlü bir amaç güdülmelidir.
- Çocuk için hazırlanan etkinlikler onun sağlıklı kişilik geliştirmesi için araç olmalıdır.
- Başkaları ile olumlu ilişkiler kuracak durumlar yaratılmalı ve kurmasına yardımcı olunmalıdır.
- Eğitim programlarının verimli olması için sürekli değerlendirilmelidir.

Eğitimlerinde Yönetsel Düzenlemeler

Uyumsuz çocukların eğitimlerinde, normal çocukların eğitimlerinden farklı olarak bazı yönetsel düzenlemelere gidilmiştir. Kaynaştırma programları, bireysel eğitim, uyumsuz davranışların iyileştirilmesi, temel akademik ve sosyal becerilerin kazanılması bu düzenlemelerin temel ögesini oluşturur.

Uyumsuz çocukların çok azı özel eğitim olanaklarından yararlanmaktadır. Mevcut özel eğitim olanakları daha çok hafif ve orta derecede uyumsuz çocuklara yöneliktir. Bu çocuklara sağlanan eğitim olanakları genellikle ilköğretim düzeyinde sınırlı kalmaktadır.

Uyumsuz çocukların eğitimleri genellikle özel sınıflarda ya da okul düzenlemeleri içinde yer alır. Ancak son yıllarda kaynaştırma ilkesi doğrultusunda bu çocukların normal sınıflara yerleştirilmeleri ve özel eğitim gereksinimlerinin burada karşılanmasına yönelik düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeler genellikle kaynak oda ya da uzman yardımı şeklinde olmaktadır. Özel sınıf ya da okullara daha çok orta ve ağır derecede davranış bozukluğu olan çocuklar yerleştirilir.

UYGULAMA FAALİYETİ

Dikkat Bozukluğu ve Aşırı Hareketlilik konularını araştırınız. Dikkat Bozukluğu ve Aşırı Hareketlilik konusunun özelliklerini gözlemek üzere rehberlik araştırma merkezlerine ya da hastanelerin psikiatri kliniklerine gezi düzenleyiniz. Araştırmalarınızı ve gözlemlerinizi rapor haline getirip broşür hazırlayınız. Raporunuzu ve broşürünüzü arkadaşlarınızla paylaşınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Dikkat Bozukluğu ve Aşırı Hareketlilik konularını araştırınız.	➤ Dikkat Bozukluğu ve Aşırı Hareketli çocuklar konularını araştırırken kaynak kitaplardan ve internetten yararlanabilirsiniz.
➤ Dikkat Bozukluğu ve Aşırı Hareketlilik konularının özelliklerini araştırınız.	➤ Dikkat Bozukluğu ve Aşırı Hareketli çocukların özelliklerini araştırırken kaynak kitaplardan ve internetten yararlanabilirsiniz.
➤ Dikkat Bozukluğu ve Aşırı Hareketli çocukların özelliklerini gözlemek üzere rehberlik araştırma merkezlerine veya hastanelerin psikiatri kliniklerine gidiniz.	Randevu almayı unutmayınız.
➤ Araştırmalarınızı ve gözlemlerinizi rapor haline getiriniz.	➤ Araştırdığınız bilgileri ve gözlemlerinizi rapor haline getiriniz.
➤ Dikkat Bozukluğu ve Aşırı Hareketlilik konuları hakkında çevrenize bilgi vermeye yönelik broşür materyali hazırlayınız.	➤ Dikkat Bozukluğu ve Aşırı Hareketlilik konularında çevresine bilgi vermeye yönelik materyali yaratıcı, estetik olarak hazırlayınız.
➤ Raporunuzu ve broşürünüzü arkadaşınızla paylaşınız.	➤ Raporunuzu istekli ve dikkatli olarak hazırlayınız ve anlatınız.
➤ Hazırladığınız sunuyu diğer arkadaşlarınızın hazırladıklarıyla benzerlik ve farklılıkları karşılaştırarak tartışınız.	➤ Hazırladığınız sunuyu diğer arkadaşlarınızın hazırladıklarıyla benzerlik ve farklılıkları objektif olarak karşılaştırınız.

KONTROL LİSTESİ

Uygulama faaliyetinde yapmış olduğunuz çalışmalarını kendiniz ya da arkadaşlarınızla değiştirerek değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri	Evet	Hayır
1. Dikkat Bozukluğu ve Aşırı Hareketlilik konularını araştırdınız mı?		
2. Dikkat Bozukluğu ve Aşırı Hareketlilik konularının özelliklerini araştırdınız mı?		
3. Dikkat Bozukluğu ve Aşırı Hareketli çocukların özelliklerini gözlemek üzere rehberlik araştırma merkezlerine veya hastanelerin psikiatri kliniklerine gittiniz mi?		
4. Araştırmalarınızı ve gözlemlerinizi rapor haline getirdiniz mi?		
5. Dikkat Bozukluğu ve Aşırı Hareketlilik konuları hakkında çevrenize bilgi vermeye yönelik broşür materyali hazırladınız mı?		
6. Raporunuzu ve broşürünüzü arkadaşınızla paylaştınız mı?		
7. Hazırladığınız sunuyu diğer arkadaşlarınızın hazırladıklarıyla benzerlik ve farklılıkları karşılaştırarak tartıştınız mı?		

DEĞERLENDİRME

Yapılan değerlendirme sonunda “Hayır” cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrar ediniz. Cevaplarınızın hepsi “Evet” ise bir sonraki faaliyete geçiniz.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Bu faaliyette öğrendiğiniz bilgileri ölçmek amacıyla aşağıdaki soruları dikkatlice okuyarak doğru seçeneği işaretleyiniz.

1. Aşağıdakilerden hangisi uyumlu kişinin özelliklerinden biridir?
A) Anlamlı uğraşları yoktur.
B) Olumlu benlik yapısına sahip değildir.
C) Stresle başa çıkamaz.
D) Gerçeklik algısıyla davranır.
2. Aşağıdaki davranışlardan hangisi yöntem bozukluğu gösteren çocuklar grubuna girer?
A) Söz dinlemez ve yıkıcıdır.
B) Korkuları ve kuruntuları vardır.
C) İlgisizlik ve dağınıklık görülür.
D) Saldırganlık ve hırsızlık olaylarına karışırlar.
3. Psikiatrik tanılama nerede yapılmaktadır?
A) Okulda
B) Evde
C) Çocuk psikiyatrisi kliniklerinde
D) Hastanelerde
4. Aşağıdakilerden hangisi sınıf ortamında görülen antisosyal davranışlar grubuna girer?
A) Sınıf içinde dolaşmak
B) Gerçekleri çarpıtmak
C) Eşyalara zarar vermek
D) Arkadaşlarını rahatsız etmek
5. “Bu yaklaşımda psikiatrik hizmetlere ağırlık verilmektedir.” Cümlesi hangi yaklaşımı anlatır?
A) Davranışçı yaklaşım
B) Psikoanalitik yaklaşım
C) Psikoeğitsel yaklaşım
D) Çevreci yaklaşım
6. Aşağıdakilerden hangisi kişinin kendisiyle ve çevresiyle uyumunu bozan etmenlerden biridir?
A) Boşanma
B) Beslenme
C) Kitap okuma
D) Şarkı söyleme

7. Aşağıdakilerden hangisi otistik çocukların eğitiminde dikkat edilmesi gereken noktalardan biri değildir?
- A) Performansları alınır.
B) Bireysel eğitim planı uygulanır.
C) Öğretilecek becerilerin belirlenmesi.
D) Cinsiyete göre eğitim verilmesi
8. Aşağıdakilerden hangisi uyumsuz çocukların sınıflandırılmasında yer almaz?
- A) Yönetim bozukluğu
B) Olgunlaşma
C) Biyolojik uyum
D) Kişilik problemi
9. Uyumsuz çocukların genel nüfus içindeki oranı yüzde kaçtır?
- A) %1
B) %2
C) %3
D) %4
10. Aşağıdakilerden hangisi konuşma bozukluklarından biri değildir?
- A) Artikülasyon bozukluğu
B) Ses bozukluğu
C) Kekemelik
D) Tik

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı, cevap anahtarı ile karşılaştırınız. Doğru cevap sayınızı belirleyerek kendinizi değerlendiriniz. Yanlış cevaplar verdiyseniz öğrenme faaliyetinin ilgili bölümüne dönerek ilgili bölümü kontrol ediniz. Cevaplarınız doğru ise diğer öğrenme faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ-2

AMAÇ

Öğrenme faaliyetinde kazanacağınız bilgi ve beceriler doğrultusunda uyum güçlüğü gösteren çocukların özelliklerine uygun etkinlik hazırlayabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Uyumsuz çocuklara yönelik etkinlikleri kitaplardan dergilerden ve internetten araştırınız.
- Araştırdığınız etkinlik örneklerini sınıf panosuna asarak arkadaşlarınızla paylaşınız.

2. UYUMSUZ ÇOCUKLARA UYGUN ETKİNLİKLER

Uyumsuz çocukların eğitimleri önceden hazırlanan etkinliklerle yürütülmektedir. Bu etkinlikler sayesinde çocuk olumsuz duygulardan kurtulacak ve rahatlamış olacaktır. Aynı zamanda kendilerini daha iyi tanıyabileceklerdir.

Etkinliklerin genel amaçları şunlardır:

- Çocuğu zihinsel, fiziksel ve sosyal yönden geliştirmek
- Temel gelişim alanlarında (Hareket, anlama, konuşma ve dil, öz bakım ve sosyal gelişim) becerileri kazandırmak
- Pratik yapmasına ve becerilerini sergilemesine imkân vermek
- Her çocuğa, büyüüp gelişebilecek bir insan olduğu fikrini vermek

2.1. Etkinlikler

Uyumsuz çocukların eğitim programlarında yer alan etkinlikler mümkün olduğunca bireysellik ilkesine göre hazırlanmalıdır.

- Oyun terapisi, terapatik okuma, terapatik resim yapma, boyama, yazma, dramatizasyon, müzik uğraşı gibi çeşitli terapatik etkinlikler
- Davranış bozukluğu olan çocukların bireysel ihtiyaçlarını saptamak için danışmanlık ve rehberlik hizmetleri

Bu maddede değinilen terapi konusunda kısaca bilgi vermek gerekirse, terapi iyileştirme ve tedavidir. Terapiyi uygulayan kişiye ise terapist denir. Terapi hizmetleri iki gruba ayrılır.

- Bireysel Terapi
- Grup Terapisi

Bireysel terapi: Bir terapist ile öğrencinin karşı karşıya gelerek yaptığı terapidir.

Grup terapisi: Bir terapistin yönetiminde birden fazla kişinin (5–6 kişi) katıldığı bir grupta yapılan tedavidir. Genellikle durumları ve problemleri birbirine benzer olan kişilerden oluşan bir grupta yapılır. Çok yararlı sonuçlar alınabilir. Grup üyeleri hem dertleşmekte hem de ortak problemlerine uygun çözüm yolları bulmaktadırlar.

Grupça bir konuda tartışmak, sırasını bilmek, kendini tanımak, hakkına razı olmak ve başkalarına saygılı olmayı öğrenmek yararları arasında sayılabilir.

- Oyun terapisi, terapatik okuma, terapatik resim yapma, boyama, yazma, dramatizasyon, müzik uğraşı gibi çeşitli terapatik etkinlikler

- Oyun Terapisi

Oyun terapisi küçük çocuklarda cinsiyetine uygun oyuncaklarla oynatılarak yapılır. Çocuk bu oyuncakları oynamaktan çok hoşlanır. Oynarken onlarla konuşur ve onlara istediği gibi davranır. Bu davranışlar terapistte önemli bilgiler verir. Çocuk davranışlarını, isteklerini ve duygularını en açık biçimde oynarken ortaya koyar. Kıskançlık, kızgınlık, öfke gibi duygularını da oyununa yansıtır. Sevgisini mutluluğunu yine oyunla sergiler. Farkında olmadan iç dünyası hakkında yetişkinlere bilgiler verir. Örneğin bebekleriyle evcilik oynarken kardeşini kıskanan bir çocuk, oyunlarında kardeşi rolündeki bebeği cezalandırabilir ya da dönmek üzere seyahate gönderebilir.

Resim 2.1: Çocuğun cinsiyetine uygun oyuncak oynaması

Çocuklara yaşları ilerledikçe oyuncaklarla oynamak yerine onlarla kurallı oyunlar oynanır.

Etkinlik: Beş yaşında parmak emme davranışı yüzünden terapistte başvuran bir anne görüşmeler boyunca eşinden ayrıldığını gizlemiştir. Oyun terapisi sırasında çocuk sürekli olarak babasının hastanede olduğunu ve onu özlediğini söylemiştir. Bir gün terapist anneye eşinin ne kadar sıklıkla hastanede nöbette kaldığını sorar. Anne artık gerçekleri saklamaktan vazgeçer ve durumu anlatır. Anne baba ayırıcıdır, işin kötü yanı baba ayrıldıktan sonra çocuğu görmeye bile gelmemiştir.

Örnekte görüldüğü gibi çocuğun parmak emme davranışının nedeni oyun terapisiyle bulunmuştur.

- Resim Terapisi

Resim terapisi yoluyla çocuk:

- Çeşitli araç-gereçleri ve şekilleri kullanarak; kendini, duygu ve düşüncelerini şekillerle ifade ederler.
- Uyumsuz çocukların kendilerine olan güvenlerini arttırır.
- Çocukları sürekli meşgul ederek, zararlı düşüncelerden uzak tutar, unutturur.
- Gizil güçlerinin ortaya çıkmasına yardım eder.

Resim 2.2: Resim terapisi yapan çocuk

Çocuklar bu çalışmalarını zevkle yapar ve devam ettirirler. Bir taraftan sanat becerileri gelişirken diğer taraftan da kendilerini en iyi şekilde ifade etme olanağı bulurlar. Böylece durumlarını düzeltebilirler.

Etkinlik: Terapist, çocuğa ailesinde bulunan kişilerin resimlerini çizmesini ister. Çocuk resmi tamamladıktan sonra çizdiği resim hakkında çocuğa sorular sorularak çocuk konuşturulmaya çalışılır. Çocuğun verdiği cevaplar aile içindeki ilişkileri anlatmaktadır. Eğer çizdiği resimde babanın eli büyük çizilmişse demek ki çocuk evde dayak yemektedir.

Çocuğun çizdiği resimler uzman kişilerce yorumlanır. Böylece çocuğun duygusal dünyası ile ilgili ipuçları elde edilir.

- **Dramatizasyon**

Dramatizasyon öğrenmeyi kolaylaştıran bir yöntemdir. Uyumsuz çocukların yaşantılarını, deneyimlerini zenginleştirir. Bedensel, zihinsel, sosyal ve kültürel gelişimine katkıda bulunur. Çocukta dinleme ve iletişim kurma becerisini geliştirir. Ayrıca çocukların baskı altına aldığı rahatsız edici duyguların ortaya çıkmasına yardımcı olur. Drama yoluyla çocuklar kendilerini ifade ederek, üzüntü ve sıkıntılarından kurtulurlar. Yeteneklerini geliştirme fırsatını da bulurlar.

Uyumsuz çocuklara bireysel ve grupça dramatizasyon yapma olanağı sağlanmalıdır. Grupça yapılan drama etkinlikleri, gruptaki çocukların olumlu özdeşim yolu ile gruba ait olma ihtiyacını da giderecektir.

Etkinlik 1:Psiko-motor becerilerini geliştirici drama etkinliği.

Müzik eşliğinde önce yerinde sayılır, sonra yavaş yavaş daha sonra hızlı hızlı yürünür. Öğretmenin verdiği direktife göre kızgın bir kumda, ıslak çimen üzerinde, çamurlu bir yolda, buzlu bir yokuşta, karla kaplı bir bahçede, kalabalık bir caddede yürüme alıştırmaları yapılır.

Etkinlik 2:Başkalarıyla olan problemlerini kavga etmeden çözme becerisinin öğretiminde kullanılacak drama etkinliği.

Grup üyeleri üç kişilik alt gruplara ayrılır. Onlara nehrin bir kenarından karşı kenarına geçmeleri için sadece bir “Sal” bulunduğu bir durum hayal etmeleri söylenir. Ancak salın yüzer halde kalması için sadece iki kişi salın üzerinde kalabilir. Grup üyelerinin bu durumda kavga etmeden farklı çözüm yolları bularak karşıya geçmeleri gerektiği de belirtilir. Grup üyelerinin bu durumu tartışmaları için 5–7 dakika zaman ayrılır. Ayrılan zaman sonunda, bütün grup üyeleri duygularını ve bu sorunu nasıl aştıklarını konuşmak için yeniden bir araya gelir.

Etkinlik 3: Ahmet’in annesiyle olan ilişkileri bozuktur. Bir sabah kahvaltı yaparken Ahmet bardağı sert bir şekilde masaya vurur.

Öğretmen bu olayı anlattıktan sonra öğrenciye sorular sorarak düşüncelerini almaya çalışır. Sorular:

- Anne, sen olsan nasıl davranırsın?
- Ahmet bu davranıştan sonra ne yapmalıdır?
- Ahmet sence neden böyle davranmıştır? Gibi...

- **Müzik**

“Müzik ruhun gıdasıdır.” deyimi müziğin insan hayatındaki önemini çok güzel vurgulamaktadır. Uyumsuz çocukların eğitiminde ve uyumlarının sağlanmasında müzik eğitiminin özel bir önemi vardır. Onun için bu çocukların eğitim programlarında ders içi ve ders dışında müzik etkinliklerine yeteri kadar zaman ayrılmalıdır.

Uyumsuz çocukların müzik eğitimi şöyle yapılır:

- Bireysel ya da grupça şarkı söylemek
- Müzik aletiyle ritim çalışması yapmak
- Müzik dinlemesini öğretmek ve dinlemeden zevk almasını sağlamak

Müzik çalışmaları sırasında, hem şarkı söylemek hem de ritim çalışması yapmak çocuğun üzüntülerinden sıkıntılarından uzaklaşmasına yardım eder. Çocuğun seçtiği şarkılarla onların zevkleri, ilgileri hakkında önemli ipuçları yakalanabilir. Okulun belirli bölümlerine hoparlörler yerleştirilerek çocuklara yönelik şarkılar seçilerek müzik yayınları yapılabilir. Bu yayınlar sayesinde çocukta ruhsal bir boşalım olacaktır.

Uyumsuz çocuklar müzik çalışmalarıyla duyarlı ve nazik bireyler olabilirler.

Resim 2.3: Bireysel müzik etkinliği

Resim 2.4: Grup müzik etkinliği

- **İş ve Beceri Eğitimi**

İş ve beceri eğitimi atölyelerde yürütülmektedir. Belli başlı atölyeler arasında el sanatları atölyesi, galoş yapım atölyesi, süs bitkileri ve tarım atölyesini sayabiliriz.

Resim 2.5: Süs bitkileri ve tarım atölyesi

Atölye çalışmalarının çocuklara sağladığı yararlar.

- Kendilerine olan güvenleri artar.
- Dış dünyayı algılama düzeyleri değişir.
- Kendilerini ifade etmelerini sağlar.
- Sanatla iletişim kurar.
- Gelişimlerini ilerletir.
- Motor becerileri ve yaratıcılığı gelişir.
- Sosyal ve duygusal yönden olumlu etkiler.

El Sanatları Atölyesi

Bu atölyede yapılan çalışmalar şunlardır: makrome işleri, toka ve boncuklardan üretilen takılar, plaj hasır yapma, gazetelik çeşitli hediyelik eşyalar.

Resim 2.6: Atölyede yapılan ürünler

Resim 2.7: Takı çalışması

Etkinlik: Çocuk gazeteliği yaparken önce kesilmiş tahtaları zımparalar, birleştirir ve en son boyamasını yaparak gazeteliği tamamlamış olur.

Resim 2.8: Atölyede yapılan gazetelik

Galoş Atölyesi

Naylon, galoş makinelerinde şekillendirilir. Naylon karton kalıba konur ve paket lastikleri naylonlanmış kartona yerleştirilir. Makineye sokulur ve galoş şekillenir. Yapım ve öğretimi oldukça kolay olan bu işlem çocuklara çok basit şekilde öğretilir. Öğrencilerin hazırladığı galoşlar satılarak değerlendirilir.

Resim 2.9: Atölyede galoş yapan çocuklar

➤ **Fiziki Boşalım Sağlayacak Etkinlikler**

Uyumsuz çocuklarda genellikle fiziki hareket fazladır. Bu fazla enerjinin uygun şekilde farklı etkinliklere yönltilmesi gerekir. Bunun için en uygun yol; çeşitli spor dallarının kurulması ve çocukların bu sporlara yönltilmesidir. Voleybol, futbol, izcilik, yüzücülük vb. spor kulüpleri kurarak ilgi duydukları spor dallarında etkin olmaları sağlanmalıdır. Bu spor faaliyetleri çocukların yaş grupları ve çevre şartlarına göre ayarlanır. Onları rahatlatır ve bedenlen gelişmelerini sağlar. Özellikle saldırgan uyumsuzlar için en etkili bir yöntemdir. İnsanlara vurmak istediği tekme ve yumruğu topa vurmak suretiyle boşalır. Adale ve eklemlerinde biriken ve zararlı olan enerjiden de kurtulmuş olur.

➤ **Yoğun Dil Çalışmaları**

Dil gelişiminde birtakım problemler olabilir. Öğretmen dil ve konuşma problemi olan çocuklara şu etkinlikleri yaptırmalıdır.

Etkinlik 1: Çocuk ve öğretmen ayna karşısına geçer. Önce öğretmen çocukla beraber hazırlanan kelime listesini okur, sonra çocuktan okumasını ister. Çocuk öğretmenin ağız hareketlerine (Ağzının hatalı sesi çıkarırken aldığı şekle dikkat ederek) bakarak doğrusunu çıkarmaya çalışır. Hem doğruyu hem yanlış söyley, böylece çocuk hem doğru hem de yanlış sesin farkını görür.

Etkinlik 2: Öğretmenin öncelikle eklemler bozukluğunun çeşidini ve çocuğun çıkardığı hatalı sesleri bilmesi gerekir. Bu nedenle çalışmaya; hatalı sesin doğru olarak çıkarılması ile başlayıp doğru çıkarmaya başladığı sesi kelime içinde kullanması istenir.

Etkinlik 3: Sınıfta tekerleme, mani ve şarkı söylenerek çocuğun hatalı sesin doğrusunu öğrenmesi, anlaması ve dikkatinin çekilmesi sağlanır.

➤ **Sosyal becerilerini arttıracak incelemeler, doyunluk duyacak aktif katılımlı sosyal etkinlikler**

Uyumsuz çocuklarla beraber topluca yapılan etkinlikleri kapsar. Bunlar; tiyatro, sinema ve kır gezilerine gitmektir. Çocuklar bu tür etkinliklerle sosyal ve toplumsal normları (kuralları) öğrenir. Tiyatro ve sinemada sessiz durulması gerektiğini ya da etkinlik boyunca dışarı çıkılmaması gerektiğini öğrenir. Kısaca bulunduğu ortamın kurallarını öğrenir. Çocuk kendisini toplumun bir üyesi olarak görür ve tutumlar geliştirir. Psikolojik olarak rahatlar, ayrıca kelime dağarcığı da artar.

Bireysel Öğretim Çalışmaları ve İlişkileri

Program çerçevesinde çocuğun sorununa yönelik olumsuz davranışı kaldıracı programlar yapılır. Akademik, sosyal, dil ve bilişsel becerileri artırıcı çalışmalar yapılır.

Etkinlik 1:

- Çocuktan, yuvarlak içi boş silindir şeklindeki oyuncak parçalarını büyükten küçüğe doğru dizmesi istenir.
- Çocuk bu işlemi başarıyla yaparsa öğretmende sözel ödülü kullanarak “Aferin çok güzel oldu .”der.
- Böylece çocuk kendini başarılı hissedecektir. Bu konuda önemli olan çocuğa başardığını hissettirmektir.
- Bu tür etkinliklerle çocuğun özgüveni geliştirilir.

Resim 2.10: Etkinlik materyali

Hayati önemi fazla olan, az akademik, kısa süreli anlamlı ders konularını öğretmeyi amaçlayan etkinlikler.

Çocukların mümkün olduğu kadar kendilerini ifade etmelerini sağlayacak boş zaman etkinlikleri.

Uyumsuz çocukların boş zamanlarını hoş ve yararlı geçirmeleri gerekir.

Etkinlik 2:Çocuğun eline hikâye kartları verilir ve hikâyeyi anlatması istenir.

Resim 2.11: Kartlarla hikaye anlatma

Resim 2.12: Hikaye bitiminde alkışlama

Etkinlik 3:Hikâye tamamlama etkinliği yaptırılır.

- Öğretmen; hikâyeye başlar ve hikayenin devamını öğrencinin oluşturmasını ister.
- Öğretmen: Alp ve küçük kardeşi Bahar pikniğe gidecekleri için çok mutluydu, erkenden kalkıp hazırlıklarını yaptılar. Bahar ipini, Alp de topunu alıp arabaya koydu. Anneleri de arabaya yiyecekleri yerleştirdi.
- Öğretmen şimdi sıra sende diyerek çocuğa söz hakkı vererek kendi cümleleriyle hikâyeyi tamamlamasını ister.

Tedavi, terapi ve eğitimi ile görevli olan kişilerin birlikte çalışmaları

Uyumsuz çocuklarla ilgilenen personel kendi branşıyla ilgili hizmetleri yaparken daima birbirleriyle işbirliği halinde çalışırlar. Sürekli grup çalışması yapmaları gerekir. Böylece çocuk bir bütün olarak ele alınabilir ve geliştirilmesi mümkün olabilir.

➤ **Düzeltilici İş ve Öğretim Etkinlikleri**

Etkinlik: Öğretmen büyükçe bir kartona insan resmi ve organlarını çizer. Organları çizerken bazılarını eksik bırakır. Çocuktan çizilmemiş olan organları bulması istenir. Daha sonra bulunan organlar hakkında bilgilendirici konuşmalar yapılarak organları tamamlaması istenir.

➤ **Görsel ve İşitsel Belleğe Hitap Eden Somut Materyaller**

Görsel ve işitsel belleğin arttırılmasına yönelik etkinlikler.

Amaç: Görsel olarak geliştirip algılama ve bilgi becerisini yükseltmek.

Etkinlik 1:

Resimli Kartlar

- Resimli kartlar masanın üzerine karışık bir şekilde konur.
- Çocuktan resimli kartlara dikkatli bir şekilde bakması istenir.
- Gördüğü resimli kartların isimleri söylettirilir.
- Çocuğun gözleri kapatılır.
- Resimli kartlardan bir ya da iki tanesi alınır.
- Çocuktan eksik olan resimli kartları hatırlaması istenir.

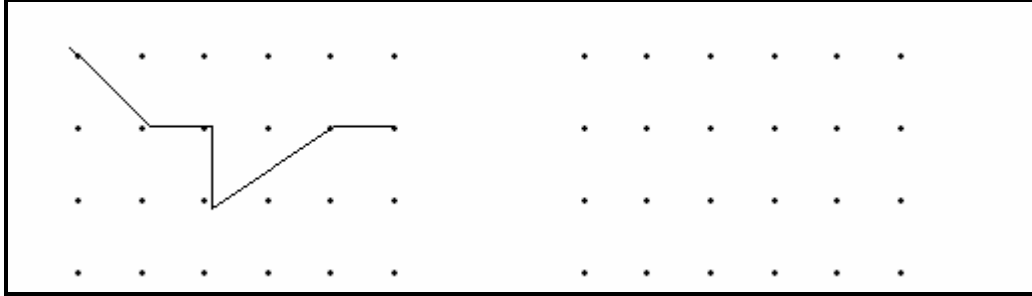
Resim 2.13: Resimli kartlarla çalışma

Resim 2.14: Alkışlayarak ödüllendirme

Etkinlik 2:

Şekil Çizme

Şekil 2.1: Çizgi çizme

- Öğretmen hazırladığı örnek şekli çocuğa gösterir.
- Öğrencinin on saniye bakmasına izin verir.
- Örnek şekil kaldırılarak, yandaki boş şablona gördüğü şekli çizmesini ister.

Etkinlik 3:

Tombala Oyunu

- Çocuk sayısı kadar tombala kartı dağıtılır.
- Bir öğrenci torbanın içinden kartları çekip arkadaşlarına söyler.
- Öğrenciler tombala kartlarındaki şekilleri takip ederler.
- Eğer çocuğun tombala kartındaki şekil, torbadan çekilen şekille aynı ise kartı şeklin üstüne koyar.
- Tombala kartlarındaki şekilleri eşleştiren çocuk oyunu kazanmış olur.

Resim 2.15: Tombala oynayan çocuklar

Tombala oyunu çocuğun görsel ve işitsel belleğini artırıcı bir etkinliktir.

- Diognastik Öğretim (Düzeltilme ile Birlikte Yürütülen Öğretim Etkinlikleri)
- Rehabilitasyon Çalışmaları
 - Sınıf koşullarına uygun davranış
 - Yemekte, sofrada uygun davranış
 - Oyun kurallarına uygun davranış

2.2. Uyumsuz Çocuklara Uygun Araç-Gereçler

- Çeşitli renklerde boyalar

Resim 2.16: Çeşitli renklerde boyalar

- Ahşap boyası
- Sulu boya
- Pastel boya

- **Çeşitli boylarda resim fırçaları**
- **Ritim aletleri**
 - Def
 - Davul
 - Marakas
- **Yoğurma maddeleri**
 - Tuz seramiği
 - Kil
- Hikâye kitapları
- Hikâye kartları
- Resimli kartlar
- Kuklalar
- Konuşan oyuncaklar
- Oyuncak piyano
- Tahtadan küpler
- Resimler
- İnsan vücudunu tanıtan maketler
- Makrome malzemeleri
- Televizyon, radyo, video
- Slâyt
- Tepegöz
- Yazı tahtası
- Makas
- Çeşitli renk ve cinsteki kâğıtlar
- Tutkal
- Eğitici, öğretici cd ler
- Top v.b.

2.3. Uyumsuz Çocuklara Uygun Eğitim Programları

Uyumsuz çocukların eğitim programları bireysel ve grup olmak üzere iki şekilde planlanmaktadır. Ağırlıklı olarak bireyselleştirilmiş eğitim programları uygulanır.

Uyumsuz çocuklara yönelik eğitim programları aşamalı olarak hazırlanır.

- **Birinci Aşama:** Uyumsuz çocukların tanılanmasıdır.
- **İkinci Aşama:** Uyumsuz çocukların eğitimlerinde varılmak istenen amaçlar ve yapılması gereken değişiklikleri kapsar.
- **Üçüncü Aşama:** Tespit edilmiş amaçlara ulaşmak için uyumsuz çocuklara kazandırılacak bilgi ve becerileri belirlemeyi içerir.

- **Dördüncü Aşama:** Uyumsuz çocuklara kazandırılacak bilgi ve becerilerin hangi etkinliklerle yaptırılacağıın tespitidir.
- **Beşinci Aşama:** Eğitimin nerede yapılacağıın belirlenmesidir (Özel sınıf, okul, hastane, normal okul.).
- **Altıncı Aşama:** Uygulamanın gerektirdiği özel araç gereçler, teknikler, yöntemler ya da eğitim yaklaşımlarını içerir.
- **Yedinci Aşama:** Uyumsuz çocukların eğitim sürecinde gerekli tedavi, terapi, akademik, iş, uzman uğraşı, boş zaman etkinlikleri, psikiatrik hizmetleri yapılacak personel ve yardımcıları.
- **Sekizinci Aşama:** Uyumsuz çocukların anne baba ve yakınları için eğitim ve rehberlik hizmetleri. (Anne-baba eğitimi)
- **Dokuzuncu Aşama:** Değerlendirme aşamasıdır. Eğitim programlarının verimli olabilmesi için sürekli değerlendirilmesi gereklidir.

Programda Kullanılan Yöntem ve Teknikler

Bireyin problem davranışı; uygun pekiştireçler aileden alınan bilgilerle ve öğrencinin performansı ışığında tespit edilir. Problem davranışın yoğunluğuna, sıklığına ve süresine göre tanımlanan tekniklerden uygun olanı seçilir. Böylece problem davranışların ortadan kaldırılması için program oluşturulur. Uygulanan yöntem ve teknikler programın kendisini oluşturmaktadır.

Uygun olmayan davranışları azaltmak ve ortadan kaldırmak üzere kullanılacak yöntemler vardır. Bu yöntemler en ılımlıdan en az ılımlıya doğru dört düzeyde ele alınmalıdır. İstenmeyen bir davranışı düzeltmek için öncelikle en ılımlı yöntem seçilmelidir.

Pekiştirme

Bir davranışın ortaya çıkma olasılığını arttıran her türlü uyarıcıya pekiştirme denir. Uyumsuz çocuklara yönelik beş çeşit pekiştirme vardır.

- **Tüketilebilir Pekiştireçler:** Şeker, meyve, kraker, içecek vb.
- **Etkinlik Pekiştireçleri:** Televizyon izlemek, resimli kitaplara bakmak ya da pencereden dışarıyı izlemek.
- **İşletimsel Pekiştireçler:** Sevilen bir oyuncakla oynamak, resim yapmak, bisiklete binmek.
- **Sahip Olma Pekiştireçleri:** Kişinin sevdiği sandalyeye oturması, sevdiği bir gömlek ya da elbiseyi giymesi, hoşlandığı bir şeye geçici olarak da olsa sahip olması.
- **Toplumsal Pekiştireçler:** Övgü, okşama, sarılma, gülümseme ve ilgi göstermedir.

Birinci Düzey – Ayrımlı Pekiştirme

Bireyin var olan problem davranışını azaltmak üzere pekiştirme kullanılmalıdır. Üç türlü ayrımlı pekiştirme tekniği vardır.

- Seyrek yapılan davranışları pekiştirme
- Başka davranışları pekiştirme
- Karşıt davranışları pekiştirme

Örnek 1: Çocuk ayakkabısını giymekte zorlanıyor. Bazen ayakkabısını ters giyiyor, bazen de üzerine basıyor. Bu davranışı olumlu bir davranışla pekiştirmek gerekiyor. Çocuk uyarılır. Sözel ödül; “Ayakkabını giyersen böyle daha güzel olur.” şeklinde söylenmesidir.

Örnek 2: Çocuk, sürekli olarak ellerini amaçsızca sallıyor. Öğretmen bu davranışı engellemek için ellerini pantolonunun cebine koymasını, ellerini masanın üzerine koymasını ve çiçek olup kollarını bağlamasını isteyebilir.

İkinci Düzey - Sönme

Kesinlikle hedef davranış için pekiştirme uygulanmaz. Olumsuz davranışın sürmesine neden olan pekiştireç geri çekilir. İstenmeyen davranışın tamamen tersi davranış önerilir.

Örnek 1: Otistik çocuklar bilinçsizce kendilerine zarar verir. Eğer çocuk eline zarar veriyorsa engel olmak için çocuğa eldiven giydirilebilir.

Örnek 2: Çocuk ayakta dururken sürekli sallanıyor ise, bu davranışı önlemek için çocuğun sandalyeye oturması istenir.

Üçüncü Düzey – Hoşa Giden Uyaramı Çekme

İki şekilde uygulanır.

➤ Tepkinin Bedeli

Olumsuz davranışın sergilenmesi ile birlikte belli bir sayıda ya da miktardaki pekiştirecin geri çekilmesidir. Hiperaktif davranışlar ve işle ilgili olamama davranışlarının azalmasında başarılı bir şekilde uygulanmaktadır.

Örnek 1: Çocuk yere sürekli çöp atıyor. Anne “Eğer bir daha yere çöp atarsan televizyonda sevdiğin programı izleyemezsin.” diyerek önce çocuğu uyarır. Olumsuz davranış devam eder ve düzelmezse uygulamaya geçilir.

Örnek 2: Çocuktan yere attığı oyuncakları toplaması istenir.

➤ **Mola**

Pekiştireçlerden uzakta geçirilen zamandır. Mola, bireyi ortam dışına çıkararak uygulanabileceği gibi ortam içinde de uygulanabilir. Mola tekniği 1–5 dakika arasında değişen sürelerde uygulanır.

Örnek: Yaramazlık yapan bir çocuğu var olan etkinliklerden uzaklaştırıp 2 dakika arkadaşlarının oyununu izlemesini sağlamak.

Dördüncü Düzey – Hoşa Gitmeyen Uyararı Verme

Uygun olmayan davranışı azaltmak için bir itici uyararı verilir. Üç şekilde yapılır.

➤ **Koşulsuz İtici Uyararı**

Çocuğa uygun olmayan davranışı nedeniyle bir rahatsızlık vermek ya da fiziksel olarak uyarmak.

Örnek: Vurduğunda bileklerinden sıkıca tutmak ve bunu yapmaması için sözel olarak uyarmak.

➤ **Koşullu İtici Uyararı**

Koşulsuz uyarıcı ile beraber uygulanır. Sözcükler, uyarılar, ses tonlaması ve mimiklerdir.

➤ **Aşırı Düzeltme**

Bu yöntem genellikle bireyin kendisine veya çevresine zarar verici davranışların sergilenmesi durumunda kullanılır.

➤ **Onarıcı Aşırı Düzeltme**

Sorun davranışın çevre ile ilgili sonuçlarının fazlasıyla düzeltilmesini amaçlamaktadır.

➤ **Olumlu Alıştırma**

Uygun olmayan davranışın o ortam içinde uygun olan biçiminin fazlaca yaptırılması olarak tanımlanır.

2.4. Etkinlik Planlama

Etkinlik 1:

Etkinlik Adı: Üfleyerek masa tenisi oynama.

Amaç: Nefesini doğru kullanmayı öğrenme, dudak kaslarını geliştirebilme.

Materyal: Pinpon topu, masa

Uygulama

- Masa üzerine pinpon topu konur.
- Masanın bir ucunda öğretmen diğer ucunda çocuk bulunur.
- Masanın tam ortasına tebeşirle çizgi çizilir.
- Öğretmen kendi tarafında bulunan pinpon topunu üfleyerek çocuğun tarafına geçirmeye çalışır. Tek nefeste geçiren oyunu kazanır.

Nefes çalışması yapmak ve dudak kaslarını geliştirmek için aşağıda belirtilen çalışmalar yapılmalıdır:

- Balon şişirme çalışması ve şişirilmiş balonu üfleyerek hareket ettirme
- Mum üfleme çalışması
- Bardak içindeki pipet ve deterjanlı su ile küçük baloncuklar oluşturma
- Rüzgâr gülünü üfleyerek döndürme

Resim 2.17: Üfleme ile dil kasını geliştirme

Etkinlik 2:

Etkinlik Adı: Tırtıl yapımı

Amaç: Motor becerileri kazandırabilme, sözel ifadeyi güçlendirebilme

Malzemeler: Bayan çorabı (Külotlu) ve gazete kâğıdı

Uygulama

- Çocuğa bayan çorabı verilir. Çorap hakkında konuşulur (Ne işe yaradığı, kimlerin kullandığı, nasıl giyildiği sorulabilir.)
- Bayan çorabının bir bacağını kesmesi istenir.
- Gazete kağıdını büyük parçalar halinde yırtarak avuç büyüklüğünde toplar yapması istenir.
- Hazırlanmış olan toplar çorabın içine yerleştirilir.
- Çorabın burun kısmına tırtılın gözü ve ağızı yapılır. Tırtıl tamamlanmış olur.
- Tırtılın nerede ve nasıl yaşadığı hakkında konuşulur.

Etkinlik 3:

Etkinlik Adı: Denge yürüyüşleri

Amaç: Motor becerileri geliştirebilme ve dengeyle ilgili koordinasyonu sağlayabilme

Materyal: İki metre uzunluğunda, yirmi santimetre yükseklikte beş santimetre genişlikte tahta

Uygulama

- Çocuğun elinden tutularak denge tahtasında yürümesi sağlanır.
- Denge tahtasında bağımsız yürür.
- Denge tahtasında elinde boş bir su bardağı ile yürütülür.
- Denge tahtasında başının üstünde bir kitapla yürütülür.
- Denge tahtasında geri yürütülür.

Etkinlik 4:

Etkinlik Adı: Rakamları hatırlama

Amaç: Görsel ve işitsel belleği geliştirme geliştirebilme.

Materyal: Beyaz kağıt, kalem

Uygulama

- Öğretmen boş bir kağıda rakamlar yazar. Örnek: 5 4 7 8 1 9 3
- Öğrenciye, gösterilen rakamları teker teker söylemesi istenir. Örnek: 5-4-7-8-1-9-3
- Rakamların yazıldığı kağıt kaldırılır.
- Çocuktan tekrar ettiği rakamları hatırlayıp söylemesi istenir.
- Hatırladığı rakam çoksa dikkat süresi de o oranda artacaktır.

Etkinlik 5:

Etkinlik Adı: Tekme atma

Amaç: Saldırganlık duygusunu boşaltma

Materyal: Top, sandalye

Uygulama

- Çocuğa yumuşak top verilir.
- Belirli bir yöne (İki ağacın veya sandalyenin arasından geçecek biçimde) doğru, topa tekme vurması istenir.
- Oyun için geniş bir alan ve denetim gerekir.

Etkinlik 6:

Etkinlik Adı: Kavga etme

Amaç: Saldırgan davranışı önleyebilme. Kendini kavga ettiği kişinin yerine koyabilme.

Materyal: İki adet sandalye

Uygulama

Öğretmen sınıfın önüne iki tane sandalye koyar."Çocuklar bir tartışmayı burada canlandıracağız. Kim arkadaşı, kardeşi, annesi ve babası ile tartışma yaşadı?" Bir gönüllü gelir, iki sandalye karşılıklı konur. Bir sandalyede kendisi olur. Diğer sandalyede ise kavga ettiği kişi olur. Kendini konuşacağı zaman kendi sandalyesine, kavga ettiği kişiyi canlandıracağı zaman karşı sandalyeye oturur. Drama bitince olayın kahramanına neler hissettiği sorulur. Aynı soru sınıfa sorularak düşünceleri alınır.

Etkinlik 7:

Etkinlik Adı: Kartlarla çalışma.

Amaç: Görsel belleği arttırabilme

Materyal: Çeşitli hayvan resimleri, kesilmiş kartlar, tutkal, makas.

Uygulama

- Hayvan resimleri kesilerek kartlara yapıştırılır.
- Başı gövdesinden kesilir.
- Kartlar bütün olarak masaya dizilir.
- Resmin hangi hayvanlara ait olduğu sorulur.
- Hayvan hakkında konuşulur (Nerede yaşar, ne yer, nasıl ses çıkarır.).
- Bütün hayvanlar konuşulduktan sonra çocuğun gözü kapatılır.
- Hayvanların baş ve gövdeleri karıştırılır.
- Doğru başa doğru gövdeyi yerleştirilmesi istenir.

Etkinlik 8:

Etkinlik Adı: Olumsuz davranışı düzeltme

Amaç: Saldırgan davranışı önleyebilme.

Uygulama

Bu olumsuz davranışı azaltmak için alternatif davranış olarak arkadaşından oyuncacı istemesi öğretilir. Ancak bu durumda öğrenci eş anlamı olarak hem arkadaşından oyuncacı isteyebilir hem de arkadaşına vurabilir. Bu durumu önlemek için vurma davranışının karşıtı olan davranışı seçerek öğrenciye oyuncacı istemesi ve oyuncacı almak için elini uzatıp arkadaşını oyuncacı verene kadar elini o pozisyonda tutması öğretilir. Bu örnekte görüldüğü üzere çocuk elini oyuncacı almak için açtığı zaman arkadaşına vurması mümkün olmayacaktır.

Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP)

BEP özel eğitim kurum ve okullarında, normal eğitim ve öğretim kurumlarında, özel eğitim sınıflarında, normal sınıflarda kaynaştırma eğitimine tabi öğrencilere uygulanır.

BEP aşağıda belirtilen özür gruplarında uygulanır:

- Dil ve konuşma yetersizliği
- Özel öğrenme güçlüğü
- Duygusal uyum güçlüğü
- Sosyal uyum güçlüğü
- Otizm
- Üstün ve özel yeteneği olan çocuklar.

BEP, yukarıda sayılan özel eğitime gereksinim duyan bireylere yönelik elde edilen veriler ve değerlendirmeler sonucunda hazırlanıp uygulanmaya çalışılır. Aşağıda otistik çocuklar için hazırlanmış örnek BEP bulunmaktadır. BEP'e başlarken öncelikle çocuğun performansı alınır.

Performans Değerlendirme Örneği Aşağıda Gösterilmiştir

Yıllık Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Formu

Öğrencinin Adı Soyadı: Berk YILMAZ

BEP Hazırlama Tarihi: 18.08.2006

Sınıfı: 7-11/E

Eğitsel Performans Düzeyi

Dil ve İletişim Becerileri Dersi

Berk sesin kaynağına bakma, sesleri ayırt etme ve bedensel temasta bulunma becerilerine sahiptir. Adı söylendiğinde göz teması kurar. Kısa süre sırada oturabilir.(10 – 15 dakika) gibi iki kelimelik basit yönergeleri yerine getirebilir. Yüz hareketlerini tekrar etmede sınırlılıkları vardır. İfade edici dil-anlamsız sesler çıkarmaktadır. (ba..., ih...) gibi...

Öz bakım Günlük Yaşam Becerileri Dersi

Tuvaletini bağımsız yapar. Elini yüzünü yıkama becerilerine sahiptir. Pantolon, tişört ve çorabını çıkarır. Giyim yönü gösterildiğinde pantolon, tişört, ceket ve çorabını giyebilir. Fiziksel yardım ile dişlerini fırçalamayı bilir.

Akademik Beceriler Dersi

Kalem tutma becerisi gösterildiğinde, tutabilme becerisine sahiptir. Serbest karalama yapabilir. Örnek gösterilen iki çizgi arasını birleştirmeyi kısa sürede yapabilmektedir.

Oyun ve Sanat Etkinlikleri Dersi

Fiziki yardım ile müzikli oyunların hareketlerini taklit edebilir. Makas kullanma becerisine sahiptir. Serbest kesme becerisine sahiptir. Sınır içi boyama çalışmalarında sınırlılıkları vardır.

Sosyal Yaşam Becerileri Dersi

Tuvaletin ve sınıfın yerini bilir. Zil çaldığında tenefüse veya derse girebilmektedir.

Problem Davranışlar

Gözlerini kapayarak ağızını sıkı bir şekilde kapar dişlerini gıcırdatır.

Sınıf Öğretmenleri

Adı Soyadı
İmza

Adı Soyadı
İmza

Yıllık Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (Bep) Formu

Öğrencinin Adı-Soyadı: Berk YILMAZ

Sınıfı:7-11/E

BEP Hazırlama Tarihi: 18.08.2006

BEP Birimi Üyeleri:

Öğrencinin Eğitsel Performans Düzeyi: Öz-bakım ve Günlük Yaşam Becerileri. Dil ve İletişim Becerileri(Alıcı dil/İfade edici dil),Sosyal Beceriler, Akademik beceriler İnce ve Kaba motor Beceriler, Müzik, Resim iş, Davranışlar			
Uzun Dönemli (Yıllık) Amaçlar	Kısa Dönemli Hedefler ve Ölçütler	Baş.-Bitiş tarihleri	Sorumlu Kişi
1. Berk kişisel bakım ve temizlik (öz bakım) becerilerinden dişlerini fırçalama becerisini kazanır.	1.1. Berk her gerektiğinde eline macunu alır. 1.2. Fırçanın üstüne yeterli miktarda macun sürer. 1.3. Fırçayı yukarı aşağı hareket ettirerek dişlerini fırçalar. 1.4. Ağzını bir miktar su ile çalkalar. 1.5. Fırçayı yıkar macunuyla birlikte yerine koyar.	18.08.2006 18.08.2006 18.08.2006 18.08.2006 18.08.2006	
2. Berk öz bakım becerilerinden düğme çözme ve iliklebilme becerilerini kazanır.	2.1. Berk düğme çözer açar. 2.2. Berk düğme ilikler.	18.08.2006 18.08.2006	
3. Berk günlük becerilerinden kazak pantolon vb. eşyaları katlayabilme becerilerini kazanır.	3.1. Berk kazak katlar 3.2. Berk pantolon katlar. 3.3. Berk tişört katlar.	18.08.2006 18.08.2006 18.06.2006	
4. Berk günlük yaşam becerilerinden yemek masasını hazırlama ve toplayabilme becerilerini kazanır.	4.1. Berk yemek masasını hazırlar. 4.2. Berk yemek masasını toplar. 4.3. Berk yemek masasını siler.	18.08.2006 18.08.2006 18.08.2006	

Tablo 2.1: BEP formu örneği

Yıllık Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (Bep) Formu

Öğrencinin Adı-Soyadı: Berk YILMAZ

Sınıfı:7-11/E

BEP Hazırlama Tarihi: 18.08.2006

BEP Birimi Üyeleri:

Öğrencinin Eğitsel Performans Düzeyi:Öz-bakım ve Günlük Yaşam Becerileri. Dil ve İletişim Becerileri(Alıcı dil/İfade edici dil),Sosyal Beceriler, Akademik beceriler İnce ve Kaba motor Beceriler, Müzik, Resim iş, Davranışlar			
Uzun Dönemli (Yıllık) Amaçlar	Kısa Dönemli Hedefler ve Ölçütler	Baş.-Bitiş tarihleri	Sorumlu Kişi
1. Berk iletişim becerilerinden, ağız ve motor esnekliğini gösterici taklit becerileri kazanır.	1.1. Berk nefes alıp verme kesintisini yapar. 1.2. Berk ağız/dudak esnek gelişim hareketleri yapar. 1.3. Berk dil çene esnek gelişim hareketleri yapar. 1.4. Berk yüz hareketlerini taklit eder.	18.08.2006 18.08.2006 18.08.2006 18.08.2006	
2. Berk iletişim becerilerinden temel duyguları (sevinç, üzüntü, ağlama, gülme) gibi yüz becerilerini yapabilme becerisini kazanır.	2.1. Gösterildiğinde temel duyguları gösterir taklit eder. 2.2. Berk temel duyguları bitiren yüz ifadeleri yapar. 2.3. Berk istendiğinde sevinç, üzüntü, ağlama, gülme vb. 2.4. İfadeleri belirten hareketler yapar.	18.08.2006 18.08.2006 18.08.2006	
3. Berk oyun ve sanat etkinliklerinden pastel, suluboya ile boyama ve baskı çalışmalarını yapar.	3.1. Berk istendiğinde hoşuna giden kelimeleri çıkarır. 3.2. Berk verilen yeni sesi taklit eder. 3.3. Berk verilen sesin kaynağını gösterir.	18.08.2006 18.08.2006 18.06.2006	

Tablo 2.2: BEP formu örneği

Yıllık Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (Bep) Formu

Öğrencinin Adı-Soyadı: Berk YILMAZ

Sınıfı:7-11/E

BEP Hazırlama Tarihi: 18.08.2006

BEP Birimi Üyeleri:

Öğrencinin Eğitsel Performans Düzeyi: Öz-bakım ve Günlük Yaşam Becerileri. Dil ve İletişim Becerileri(Alıcı dil/İfade edici dil),Sosyal Beceriler, Akademik beceriler İnce ve Kaba motor Beceriler, Müzik, Resim iş, Davranışlar			
Uzun Dönemli (Yıllık) Amaçlar	Kısa Dönemli Hedefler ve Ölçütler	Baş.-Bitiş tarihleri	Sorumlu Kişi
1. Berk akademik becerilerinden dikey, yatay, eğik ve yuvarlak çizebilme becerilerini kazanır.	1.1. Berk dikey çizgi çizer. 1.2. Berk yatay çizgi çizer. 1.3. Berk eğik çizgi çizer. 1.4. Berk yuvarlak (daire) çizer.	18.08.2006 18.08.2006 18.08.2006 18.08.2006	
2. Berk oyun ve sanat etkinliklerinden kağıt kesme ve yapıştırabilme çalışmalarını yapar.	2.1. Berk kağıt keser (çizgi üzerinden). 2.2. Berk istenen şekilde kağıt katlar. 2.3. Berk kağıdı yapıştırır. 2.4	18.08.2006 18.08.2006 18.08.2006	
3. Berk oyun ve sanat etkinliklerinden pastel, suluboya ile boyama ve baskı çalışmalarını yapar.	3.1. Berk pastel boya ile sınır içi boyama yapar. 3.2. Berk sulu boya ile sınır içi boyama yapar. 3.3. Berk baskı çalışmaları (Sünger, yaprak, fırça, patates çalışması, yapar. 3.4	18.08.2006 18.08.2006 18.06.2006	
4. Berk sosyal yaşam becerilerinden öğretmenini, arkadaşlarını, sınıfını araç ve gereç tanıyabilme becerilerini kazanır.	4.1. Berk öğretmenlerini gösterir adını söyler. 4.2. Berk adı söylenen arkadaşını gösterir. 4.3. Berk sorulduğunda sınıfını gösterir. 4.4. Berk adı söylenen araç gereçleri gösterir.	18.08.2006 18.09.2006 18.09.2006 18.09.2006	

Tablo 2.3: BEP formu örneği

Bireyselleştirilmiş Öğretim Programı (Böp) Formu

Öğrencinin Adı Soyadı: Berk YILMAZ

Tarih:18.11.2006

Sınıfı: 7-11/E

Öğretmenin Adı Soyadı:

Ünite/Konu	Günlük Yaşam Becerileri
Öğrencinin Performans düzeyi	Berk diş macununu fırçaya sürer.
Uzun Dönemli Amaç	Berk günlük yaşam becerilerinden dişlerini fırçalama becerisini kazanır.
Kısa Dönemli Hedef	Berk her gerektiğinde dişlerini fırçalar.
Öğretimsel Hedef	Dişlerini fırçalar.
Öğretim süreci: A) Öğretimin yapıldığı yer B) Araç-gereçler C) Öğretim yöntem ve teknikleri D) Süre E) Dersin işlenişi F) Değerlendirme	<p>7-11/E Sınıfı Diş fırçası, diş macunu Doğrudan öğretim</p> <p>40'</p> <p>Öğrenci ile birlikte okul lavobasına gidilir (Yemeklerden sonra). Öğretimin her aşaması basamak basamak öğrenciye gösterilir (f.y). —Berk her gerektiğinde eline macunu alır. —Fırçanın üstüne yeterli miktarda macunu sıkar. —Fırçayı yukarı aşağı hareket ettirerek dişlerini fırçalar. —Ağzını bir miktar su ile çalkalar. —Diş fırçası ve macununu uygun yere koyar Aile ile işbirliği içine girilerek aynı davranışın evde de pekiştirilmesi sağlanır.</p> <p>Adı Soyadı İmza</p> <p>Adı Soyadı İmza</p>

Tablo 2.4: BÖP formu örneği

Bireyselleştirilmiş Öğretim Programı (Böp) Formu

Öğrencinin Adı Soyadı: Berk YILMAZ

Tarih: 18.10.2006

Sınıfı: 7-11/E

Öğretmenin Adı Soyadı:

Ünite/konu	İletişim Becerileri
Öğrencinin Performans düzeyi	Berk ismi söylendiğinde bakar.
Uzun Dönemli Amaç	Berk iletişim becerilerinden nefes çalışmaları ağız ve motor esnekliğini geliştirici taklit becerisi kazanır.
Kısa Dönemli Hedef	Berk nefes alıp verme kontrolü yapar.
Öğretimsel Hedef	Nefes kontrolü yapar.
Öğretim süreci: A) Öğretimin yapıldığı yer B) Araç-gereçler C) Öğretim yöntem ve teknikleri D) Süre E) Dersin işlenişi	7-11/E Sınıfı Ayna, balon, mum, mızık, pudra Model oluşturma. Taklit 40' Öğretmen çocuğu karşısına oturtur. Yapmasını istediği egzersizler için model olur, 'sende yap' komutu ile çocuktan aynı davranışları bekler. Çalışmalar ayna karşısında birlikte tekrarlanır, doğru davranışla pekiştirilir (Yiyeceklerle). Egzersizler: Kağıt, pudra, pinpon topu üfleme, kamaş ile hava çekme (suyu bir bardaktan diğere kamaş ile boşaltma) —Nefesli müzik aleti çalma —Balonu şişirme —Islık çalma —Öksürme —Horlama —Burundan nefes alıp verme
F) Değerlendirme	Adı Soyadı İmza Adı Soyadı İmza

Tablo 2.5: BÖP Formu örneği

Bireyselleştirilmiş Öğretim Programı (Böp) Formu

Öğrencinin Adı Soyadı: Berk YILMAZ

Tarih:18.09.2006

Sınıfı:7-11/E

Öğretmenin Adı Soyadı:

Ünite/Konu	Oyun ve Sanat Etkinlikleri
Öğrencinin Performans düzeyi	Berk makasla kâğıdı keser.
Uzun Dönemli Amaç	Berk oyun ve sanat etkinliklerinden kâğıt kesme ve yapıştırabilme çalışmaları yapar.
Kısa Dönemli Hedef	Berk kâğıt keser.
Öğretimsel Hedef	Kâğıt keser.
Öğretim süreci: A) Öğretimin yapıldığı yer B) Araç-gereçler C) Öğretim yöntem ve teknikleri D) Süre E) Dersin işlenişi F) Değerlendirme	7-11/E Sınıfı Makas, kâğıt ve kalem Model olma 40' Öğretmen öğrenci ile karşılıklı oturur. Masanın üzerine malzemeler konur (Beyaz kâğıt üzerine keçeli kalemlerle şekiller çizilir.). Öğrenciye 'makası al ve çizgi üzerinden kes' komutu verilir. Öğrenciye gerekirse fiziksel yardımda bulunulur. Yardım gittikçe azaltılarak (Sözel yardım, işaret etme) bağımsız çalışmaya teşvik edilir. Her doğru çalışma pekiştirilir (Önce düz çizgiden başlayıp, karmaşık şekillere geçilecek.). Adı Soyadı İmza

Tablo 2.6: BÖP formu örneği

Bireyselleştirilmiş Öğretim Programı (Böp) Formu

Öğrencinin Adı Soyadı: Berk YILMAZ

Tarih: 18.11.2006

Sınıfı: 7–11/E

Öğretmenin Adı Soyadı:

Ünite/konu	Sosyal Yaşam Becerileri
Öğrencinin Performans düzeyi	Parmağı ile işaret edebiliyor
Uzun Dönemli Amaç	Berk sosyal yaşam becerilerinden vücudun bölümlerini gösterebilme becerisini kazanır.
Kısa Dönemli Hedef	Berk gözlerini, burnunu, ağzını, kulağını, saçlarını gösterir.
Öğretimsel Hedef	Gözlerini gösterir.
Öğretim süreci: A) Öğretimin yapıldığı yer B) Araç-gereçler C) Öğretim yöntem ve teknikleri D) Süre E) Dersin işlenişi F) Değerlendirme	7–11/E Sınıfı Vücudumuz, konuyla ilgili resimler, ayna Model olma 40' Öğretmen öğrenci ile karşılıklı oturur. Kendi gözlerini göstererek 'bunlar benim gözlerim, sende kendi gözlerini göster' yönergesini verir (Ne gerekirse öğrencinin işaret parmağı ile kendi gözlerini göstermesine yardım eder). Çalışma ayna karşısında tekrarlanır, her doğru davranış 'afetin çok güzel' şeklinde pekiştirilir. Çalışma tüm organlar için tekrarlanır, en son zamanda öğrencinin organları resim üzerinde işaret ederek göstermesi beklenir. Adı Soyadı İmza

Tablo 2.7: BÖP formu örneği

Bireyselleştirilmiş Öğretim Programı (Böp) Formu

Öğrencinin Adı Soyadı: Berk YILMAZ

Tarih:18.10.2006

Sınıfı:7-11/E

Öğretmenin Adı Soyadı:

Ünite/Konu	Akademik Beceriler
Öğrencinin Performans düzeyi	Berk makasla kağıdı keser.
Uzun Dönemli Amaç	Berk akademik becerilerden, kağıda dikey, eğik ve yuvarlak çizebilme becerisi kazanır.
Kısa Dönemli Hedef	Berk dikey çizgi çizer, eğik çizgi çizer,yuvarlak çizgi çizer.
Öğretimsel Hedef	Berk çizgi çizer.
Öğretim süreci: A) Öğretimin yapıldığı yer B) Araç-gereçler C) Öğretim yöntem ve teknikleri D) Süre E) Dersin işlenişi F) Değerlendirme	7-11/E Sınıfı Kağıt, kalem Sözel anlatım, model olma 40' Öğretmen öğrenci ile karşılıklı oturur. Öğretmen 'haydi kağıda bir çizgi çiz' der. Öğrenciden kağıda çizgi çizmesi istenir. Sonra öğretmen kağıda yatay çizgilerden birini çizer. Fiziksel yardımla çocuğa kalem tutturularak bu çizgilerin üzerinden hafifçe geçirilir.'Evet! Bu eğik çizgiyi şimdi başka kağıda beraber çizelim' denir, daha sonra fiziksel yardım azaltılarak çocuğun kendisinin çizmesi sağlanır. Yatay ve yuvarlak çizgilerde de aynı süre ders işlenir. Adı Soyadı İmza
	Adı Soyadı İmza

Tablo 2.8: BÖP formu örneği

UYGULAMA FAALİYETİ

Konuşma bozukluklarından olan eklemleme bozukluğunu ve eklemleme bozukluğunu giderici etkinlikleri araştırınız. Bu bozukluğu olan çocukları gözlemleyiniz. Araştırmalarınızı ve gözlemlerinizi rapor haline getirip edindiğiniz deneyimleri elektronik ortamda sunu oluşturacak şekilde hazırlayarak arkadaşlarınızla paylaşınız.

İşlem Basamakları	Öneriler
<ul style="list-style-type: none">➤ Eklemleme bozukluğu ve eklemleme bozukluklarını giderecek etkinlikleri inceleyiniz.	<ul style="list-style-type: none">➤ Eklemleme bozukluğunu giderecek etkinliği dikkatli olarak araştırınız.
<ul style="list-style-type: none">➤ Yakın çevrenizde eklemleme bozuklu olan çocukları gözlemleyiniz.	<ul style="list-style-type: none">➤ Yakın çevrenizde bulunan eklemleme bozukluğu olan çocukları ailelerinden izin alarak resimleyiniz.
<ul style="list-style-type: none">➤ Araştırdığınız bilgilerinizi, etkinliklerinizi ve gözlemlerinizi rapor haline getiriniz.	<ul style="list-style-type: none">➤ Raporunuzun açık ve anlaşılır olmasına özen gösteriniz.
<ul style="list-style-type: none">➤ Raporunuzu sınıf ortamında arkadaşlarınızla paylaşınız.	<ul style="list-style-type: none">➤ Raporunuzu sınıf ortamında arkadaşlarınızla paylaşırken elektronik araçlardan yararlanınız (Tepegöz, Asetat, Fotoğraflar, CD, VCD, Bilgisayar donanımları, VCD, DVD, televizyon, projeksiyon)
<ul style="list-style-type: none">➤ Hazırladığınız raporu diğer arkadaşlarınızın hazırladıklarıyla benzerlik ve farklılıkları karşılaştırarak tartışınız.	<ul style="list-style-type: none">➤ Hazırladığınız raporu diğer arkadaşlarınızın hazırladıklarıyla benzerlik ve farklılıkları objektif olarak karşılaştırınız.

KONTROL LİSTESİ

Uygulama faaliyetinde yapmış olduğunuz çalışmaları kendiniz ya da arkadaşlarınızla değiştirerek değerlendiriniz.

Değerlendirme Ölçeği	Evet	Hayır
1. Ekleme bozukluğu ve ekleme bozukluklarını giderecek etkinlikleri incelediniz mi?		
2. Yakın çevrenizde ekleme bozuklu olan çocukları gözlemlediniz mi?		
3. Araştırdığınız bilgilerinizi, etkinliklerinizi ve gözlemlerinizi rapor haline getirdiniz mi?		
4. Raporunuzu sınıf ortamında arkadaşlarınızla paylaştınız mı?		
5. Hazırladığınız raporu arkadaşlarınızın hazırladıklarıyla benzerlik ve farklılıkları karşılaştırarak tartıştınız mı?		

DEĞERLENDİRME

Yaptığınız değerlendirme sonunda “Hayır” cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız öğrenme faaliyetini tekrarlayınız.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Bu faaliyet kapsamında kazandığınız bilgi ve becerileri, aşağıdaki soruları cevaplandırarak belirleyiniz. Cümlelerin yanındaki boşlukları; doğru önermeler için (D), yanlış önermeler için (Y) yazarak doldurunuz.

1. () Uyumsuz çocukların eğitimleri önceden hazırlanan etkinliklerle yürütülmektedir.
2. () Oyun terapisinde, küçük çocuklarda cinsiyetine uygun oyuncaklarla oynatılmaz.
3. () Dramatizasyon öğrenmeyi kolaylaştıran bir yöntemdir.
4. () Uyumsuz çocuklar müzik çalışmalarıyla duyarlı ve nazik bireyler olabilirler.
5. () İş ve beceri eğitimi atölyelerde yürütülmemektedir.
6. () Atölye çalışmalarında çocuk sanatla iletişim kurabilir.
7. () Resim terapisi yoluyla uyumsuz çocukların güvenleri artabilir.
8. () Dramatizasyon yoluyla çocuk üzüntü ve sıkıntılarında kurtulamaz.
9. () Müzik çalışmasında hem şarkı söylenebilir hem de ritm çalışması yapılabilir.
10. () El sanatları atölyesinde; makrome işleri, toka ve boncuklardan üretilen takılar yapılır.
11. () Resimli kitaplara bakmak etkinlik pekiştiricidir.
12. () Mola, pekiştiricilerden uzakta geçirilen zaman değildir.
13. () BEP programı özel eğitim ve kurumlarında uygulanır.
14. () Sönmede hedef davranış için pekiştiriciler uygulanmaz.
15. () Şeker, meyve, kraker ve içecek tüketilebilir pekiştiricilerdir.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarıyla karşılaştırınız ve doğru cevap sayınızı belirleyerek kendinizi değerlendiriniz. Yaptığınız değerlendirme sonunda eksiklikleriniz varsa öğrenme faaliyetlerinizi tekrarlayınız.

MODÜL DEĞERLENDİRME

Bu modül kapsamında kazandığınız bilgi ve becerileri aşağıdaki soruları yanıtlayarak belirleyiniz. Yanındaki boşlukları; doğru önermeler için (D), yanlış önermeler için (Y) yazarak doldurunuz.

1. () Çocuk doğduğu andan itibaren yaşama uyum gösterme çabası içindedir.
2. () Kişilik problemi olan çocuklarda saldırganlık ve hırsızlık olayları görülür.
3. () Uyumsuz davranışları dikkate almak ve düzeltmek gerekir.
4. () Tıbbi tanılama çocuk psikiyatrisi kliniklerinde değerlendirilir.
5. () Tarama testinde çocuğu tanıyan öğretmen ve ailesinin görüşlerine başvurulmaz.
6. () Olumsuz aile yapısında çocuk yaşlılarıyla kıyaslanmaz.
7. () Antisosyal davranış gösteren çocuk gerçekleri çarpıtır.
8. () Kekemelerde bebeksi, çekingen, kavgacı kişilik özellikleri görülmektedir.
9. () Üstün yetenekli çocukları araştırarak bulmaya gerek yoktur.
10. () Otistik çocuklara bireysel eğitim planı uygulanır.
11. () Etkinlikler sayesinde çocuk pratik yapar ve becerilerini sergiler.
12. () Çocuk sevgisini, mutluluğunu oyununa yansıtmaz.
13. () Resimli kartlar görsel belleği geliştiren materyallerdir.
14. () Mola yöntemi pekiştireçlerden uzakta geçirilen zamandır.
15. () Tüketilebilir pekiştireçler övgü, okşama ve sarılmadır.
16. () Uyumsuz çocukların tanınması birinci aşamadır.
17. () BEP programı özel öğrenme güçlüğü gösteren çocuklara uygulanmaz.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı, cevap anahtarı ile karşılaştırınız. Doğru cevap sayınızı belirleyerek kendinizi değerlendiriniz. Yanlış cevaplar verdiyseniz öğrenme faaliyetinin ilgili bölümüne dönerek ilgili bölümü kontrol ediniz. Öğrenme faaliyetleri, ölçme değerlendirme ve modül değerlendirme bölümlerinde istenen çalışmaları başarı ile tamamladıysanız öğretmeninizle iletişim kurarak diğer modüle geçiniz.

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FAALİYETİ-1'İN CEVAP ANAHTARI

1	D
2	A
3	C
4	A
5	B
6	A
7	D
8	C
9	B
10	D

ÖĞRENME FAALİYETİ-2'NİN CEVAP ANAHTARI

1	D
2	Y
3	D
4	D
5	Y
6	D
7	D
8	Y
9	D
10	D
11	D
12	Y
13	D
14	D
15	D

MODÜL DEĞERLENDİRMENİN CEVAP ANAHTARI

1	D
2	Y
3	D
4	Y
5	Y
6	Y
7	D
8	D
9	Y
10	D
11	D
12	Y
13	D
14	D
15	Y
16	D
17	Y

KAYNAKÇA

- CÜCELOĞLU Doğan, **İçimizdeki Çocuk**, İstanbul, 2001.
- CÜCELOĞLU Doğan, **İnsan ve Davranışı**, İstanbul, 1992.
- ÇAĞLAR Doğan, **Uyumsuz Çocuklar ve Eğitimi**, Ankara, 1981.
- DİRİM Aygören, **Okul Öncesi Eğitiminde Yaratıcı Drama**, İstanbul, 2001.
- DÖNMEZ Necate Baykoç, Çağlayan Atilla DİNÇER, Nilay DEROBALI, Şebnem GÜMÜŞCÜ, Ülkü PİŞKİN, **Okul Öncesi Dönemde Dil Gelişimi Etkinlikleri**, Ankara 1993.
- ENÇ Mitat, Doğan ÇAĞLAR, Yahya ÖZSOY, **Özel Eğitime Giriş**, Ankara, 1981.
- ERBAŞ Dilek, Gönül KIRCAALİ, Elif TEKİN, **İşlevsel Değerlendirme Davranış Sorunlarıyla Başa Çıkma ve Uygun Davranışlar Kazandırma Süreci**, Ankara, 2005.
- ERSOY Özlem, Neslihan AVCI, **Özel Gereksinimi Olan Çocuklar ve Eğitimleri “Özel Eğitim”**, İstanbul, 2001.
- GÜNDÜZ Yusuf, **Çocuğunuzun Başarısı Elinizdedir**, İzmir, 1993.
- KARATEPE Hasan, **Duygusal (heyecan) Bozukluğu Olan Çocuklar**, Ankara, 1998.
- NAZİK Behire, **Çocuk Ruh Sağlığı**, İstanbul, 2000.
- ÖNDER Alev, **Okul Öncesi Çocukları İçin Eğitici Drama Uygulamaları**, İstanbul, 2003.
- ÖZ İlkin, **Çocuk ve Aile**, Ankara, 1997.
- ÖZ İlkin, **Çocukta Uyum ve Davranış Bozuklukları**, Ankara, 1997.
- ÖZSOY Yahya, Mehmet ÖZYÜREK, Süleyman ERİPEK, **Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar “Özel Eğitime Giriş”**, Ankara.
- ÖZYÜREK Mehmet, **Sınıfta Davranış Değiştirme**, Ankara, 1998.
- SARI Hakan, **Özel Eğitime Muhtaç Öğrencilerin Eğitimleriyle İlgili Öneriler**, Ankara, 2002.
- SARI Hakan, Ömer ÜRE, Ali Murat SÜNBÜL, **XI. Ulusal Özel Eğitim Kongresi Bildirileri**, Konya, 2002.

- ÜLGEN Fidan, Emel FİDAN, **Çocuk Gelişimi**, İstanbul, 1997.
- WHİRTER Jeff Mc., Nilüfer VOLTAN ACAR, **Çocukla İletişim**, İstanbul, 1998.
- YAVUZER Haluk, **Çocuk ve Suç**, İstanbul, 1996.
- YAVUZER Haluk, **Çocuk Psikolojisi**, İstanbul, 2001.